

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

CO₂ -Managementplan

Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO)
Onderdeel Ministerie van EZK

In opdracht van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

CO₂-Managementplan

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

Onderdeel Ministerie van EZK

In het kader van de CO₂-
PrestatieladderRoadmap 2019-2030

Inhoud

1. Inleiding	3
2. CO₂-footprint	4
2.1. Afbakening van de organisatie	4
2.2. CO ₂ -footprint basisjaar: EZK/LNV.....	5
2.3. CO ₂ -footprint basisjaar: RVO	7
2.4. Data en monitoring	8
3. Reductiedoelstellingen RIJK	9
3.1 Reductiedoelstellingen RVO	9
3.2 Tussentijdse jaardoelstellingen RVO	10
3.3 Inschatting reductie effect maatregelen t.a.v. doelstellingen	16
4. CO₂-Reductieplan (Plan van Aanpak)	17
4.1 Reductiestrategie bedrijfsvoering: algemene maatregelen.....	17
4.2 Reductiestrategie bedrijfsvoering: thema vastgoed	18
4.3 Reductiestrategie bedrijfsvoering: thema mobiliteit (met vliegreizen)	19
4.4 Reductiestrategie bedrijfsvoering: thema woon-werkverkeer	20
4.5 Reductiestrategie ketenuitstoot: thema ICT.....	21
4.6 Reductiestrategie ketenuitstoot: thema Afval	22
4.7 Reductiestrategie ketenuitstoot: thema Hybride Werken	23
5. Participatie	24
5.1 Keteninitiatieven	24
5.2 Ontwikkelingsproject	24
5.3 Communicatie en dialoog	25
6. Stuurcyclus CO₂-management	26
Bijlage A – Doelstellingen	29
Bijlage B – Energiebeoordeling	32
Bijlage C: Onderbouwing ambitieniveau	36
Bijlage D: Transparantie: communicatie	38

1. Inleiding

De Rijksoverheid zet zich in voor een uitstekend ondernemersklimaat. Ministeries stippelen daar beleid voor uit. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) valt onder het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en is hiermee als uitvoeringsorganisatie mee verbonden. De taak om beleid uit te voeren ligt bij RVO.

Ondernemend Nederland kan bij ons terecht met vragen op het gebied van duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Onze specialisten maken zich dag in dag uit sterk om ondernemende Nederlanders en beleidsmedewerkers vooruit te helpen. Wij bieden voorlichting en advies, financiering, de juiste contacten of gewoon een goed gesprek. We stellen regelingen op, voeren ze uit en zorgen dat wetten en regels worden nageleefd. RVO is een zelfstandig onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Practise what you preach

In 2019 is het nationale Klimaatakkoord afgesloten waarin maatregelen zijn afgesproken waarmee Nederland in 2030 55% emissiereductie bereikt, ten opzichte van 1990. Dit is een grote opgave voor de samenleving. De Rijksoverheid wil verantwoordelijkheid nemen door als organisatie zelf het goede voorbeeld te geven. Daarom is in het Klimaatakkoord het hoofdstuk 'voorbeeldrol Rijk' opgenomen met de doelstelling "klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030". Deze doelstelling is als ambitieus te kwalificeren gegeven de uitdaging dit te realiseren bij de uitstoot in de bedrijfsvoering. In 2019 hebben de ministeries EZK en LNV en de daarbij horende diensten, onder wie RVO, het manifest verduurzaming bedrijfsvoering opgesteld. Het manifest staat voor de bijdrage van de verschillende dienstonderdelen aan de opdracht van een klimaatneutrale bedrijfsvoering.

In hoofdstuk 3 zullen de doelstellingen nader worden toegelicht.

RVO wil koploper/voorloper zijn op het gebied van verduurzaming en doet dat middels het statement "Practise what you preach". RVO wil hiermee het belang van maatregelen omtrent het afbouwen van emissies waar RVO een sterke invloed op heeft in de bedrijfsvoering en de keten onderstrepen.

RVO is gecertificeerd voor de CO₂-Prestatieladder op niveau 4. De CO₂-Prestatieladder helpt organisaties om hun CO₂-uitstoot inzichtelijk te maken en te verminderen. Hiermee is een van de (duurzame)concern doelen van 2022: Het certificeren van RVO op niveau 4 van de CO₂PL gerealiseerd. De ambitie voor RVO is om zich te kwalificeren op niveau 5 van de ladder, evenals I&W/Rijkswaterstaat. Waar de meeste overige ministeries op niveau 3 acteren, wil RVO vooroplopen. RVO wil hiermee maatschappelijke impact creëren in de ketens/sectoren waarin zij actief is.

In dit CO₂-managementplan worden deze doelen, de CO₂-footprint van het basisjaar en maatregelen van RVO in beeld gebracht. Hiermee wordt invullinggegeven aan de eisen van de CO₂-Prestatieladder en wordt op een structurele wijze gewerkt aan het verduurzamen van de eigen bedrijfsvoering en ketens. Dit CO₂-managementplan wordt waar nodig gedurende de looptijd bijgewerkt en gecommuniceerd.

2. CO₂-footprint

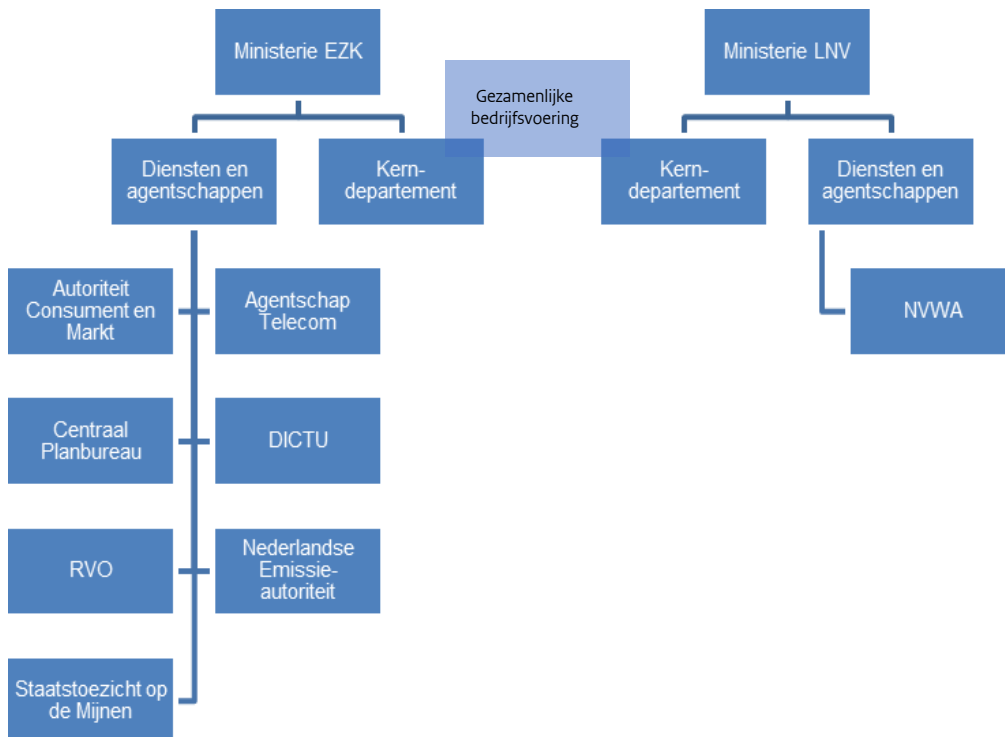
De basis voor de CO₂-Managementrapportage is het berekenen van de CO₂-uitstoot van de eigen organisatie en daarmee het vaststellen van de CO₂-footprint. Deze is voor het eerst in 2019 voor het ministerie van EZK en LNV opgesteld. RVO en DICTU startten al in 2018 met het inzichtelijk maken van hun footprint-gegevens. Het jaar 2019 is het basisjaar voor RVO en dient als nulmeting voor het CO₂-beleid conform de systematiek van de CO₂-Prestatieladder.

2.1. Afbakening van de organisatie

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland is een organisatie onder het ministerie van EZK die ruim 6.100 medewerkers telt, verdeeld over 7 vestigingen, heeft besloten zich zelfstandig te laten certificeren op niveau 4 van de CO₂-Prestatieladder. Om te kunnen bepalen wat allemaal binnen de grenzen van de uitvoeringsdienst valt is er ten eerste een organisatorische grens vastgesteld. Deze terminologie wordt door het Handboek van de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen (SKAO) gebruikt en bepaalt wat de afbakening is van een organisatie. De grens is opgesteld volgens de eisen van het Greenhouse Gas Protocol, zoals beschreven in hoofdstuk 4 van het Handboek CO₂-Prestatieladder versie 3.1. Voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland is het niet mogelijk om de bepaling aan de hand van een Kamer van Koophandel-uittreksel te bepalen.

Om deze reden is besloten om de mate van zeggenschap over directies als uitgangspunt te nemen.

Op deze wijze is er bepaald of RVO invloed kan uitoefenen op de betreffende directies en eventueel mee moeten worden genomen in de organisatiegrenzen. Tevens vindt u in dit document een overzicht van de directies en de bijbehorende structuur. Separaat is een boundary beschrijving opgesteld in de vorm van een Nota.

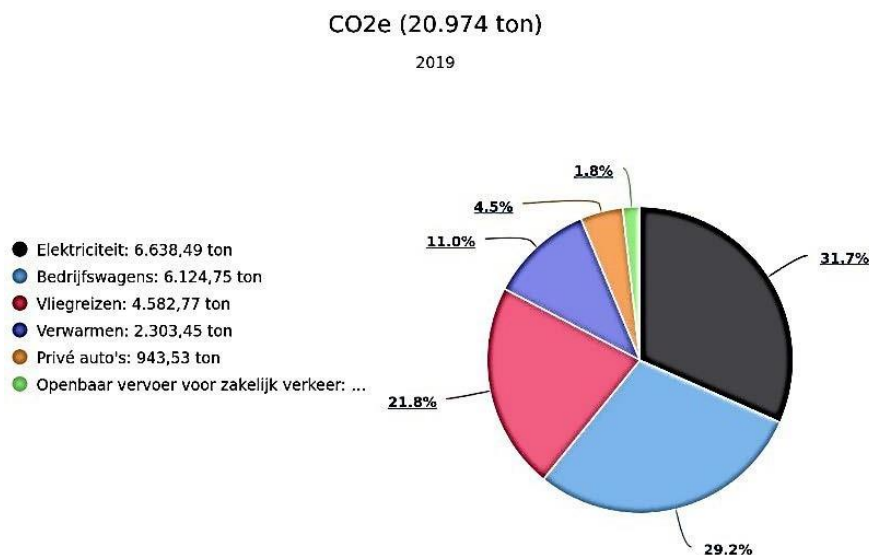
Figuur 1 Organogram Ministerie EZK/LNV (inclusief RVO)

De organisatie Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) bestaat uit de volgende directies:

- Algemene directie (inclusief Interne Audit Dienst en Concernstaf, Personeel & Organisatie):
- Directie Kernprocessen EU
- Directie Kernprocessen NL en Juridische Zaken
- Directie Nationale Programma's (inclusief Netherlands Space Office)
- Directie Internationale Programma's
- Directie Financiële Zaken, Informatiemanagement en Facilitaire Zaken
- Directie Klant, Advies en Informatie
- Al deze onderdelen van RVO vallen binnen de organisatorische grens van RVO.

2.2. CO₂-footprint basisjaar: EZK/LNV

De CO₂-footprint omvat alle directe uitstoot door het eigen brandstofverbruik, verwarming, het elektriciteitsverbruik en zakelijke reizen (exclusief woon- werkverkeer). De CO₂-footprint van LNV en EZK samen bedroeg in 2019 20.974 tonCO₂. Daarmee vallen EZK en LNV in de categorie 'Groot' van de CO₂-Prestatieladder. RVO maakt hier deel van uit en zal later specifiek worden uitgewerkt.

Figuur 2: CO₂-footprint EZK en LNV, 2019

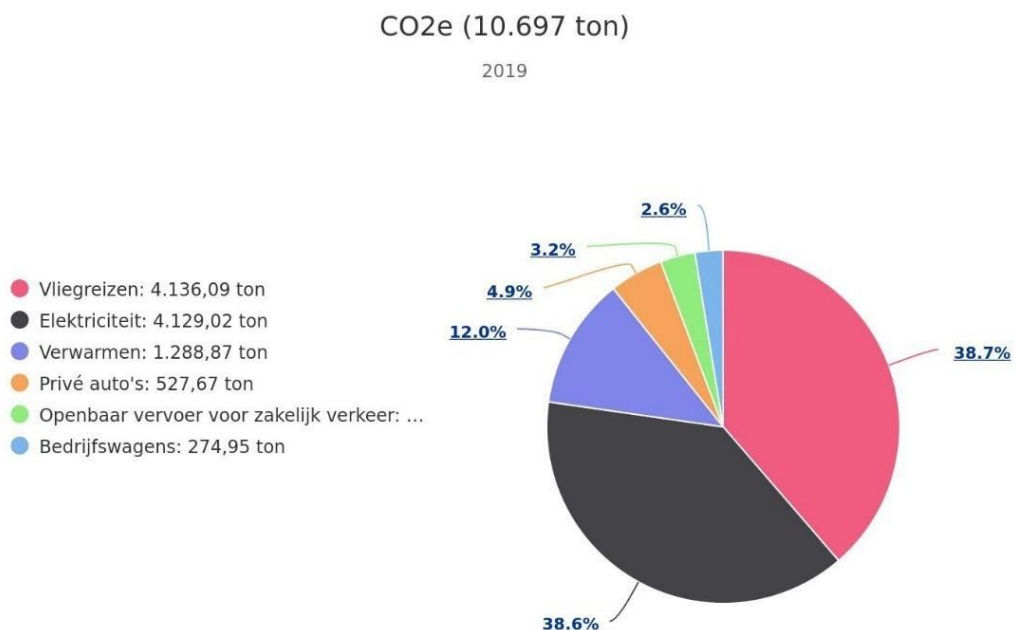
Voor beide concerns samen geldt dat de meeste CO₂-uitstoot veroorzaakt wordt door:

- Energie (elektriciteit en verwarmen)
- Bedrijfswagens (wagenpark)
- Vliegreizen

In onderstaand overzicht is de CO₂-uitstoot per organisatie(onderdeel) en FTE opgenomen. Ook is ter vergelijking de uitstoot van een aantal andere organisaties opgenomen. NB: de gegevens in onderstaande tabel zijn niet bedoeld als waardeoordeel en betreft alleen Scope 1 en 2 emissies + Business Travel.

EZK en LNV			
Organisatie	ton CO₂ (2019)	FTE	ton CO₂ perfte
EZK kern	1042	1.411	0,7
LNV kern	421	519	0,8
NVWA	9856	2.455	3,9
RVO*	7783	3.861	2,0
DICTU	390	802	0,4
AT	852	305	3,1
SodM	293	90	3,3
ACM	267	578	0,5
CPB	37	118	0,3
NEa	33	62	0,5
Vergelijkbare organisaties			
RWS**	110.000	8.866	12,4
IenW kern	1.540	1.587	1,0
ILT	1.800	1.103	1,6
KNMI	1.280	364	3,5
PBL	240	223	1,1
*(exclusief inzet van GVO's en invloed programma's, subsidies en regelingen)			
**(inclusief energiegebruik (vaar)wegennet en Rijksrederij)			

Figuur 3 toont de volgende verdeling waarbij vliegelingen, energieverbruik door elektriciteit en verwarmen de belangrijkste bronnen van uitstoot zijn.

Figuur 3: CO₂-footprint EZK, 2019

2.3. CO₂-footprint basisjaar: RVO

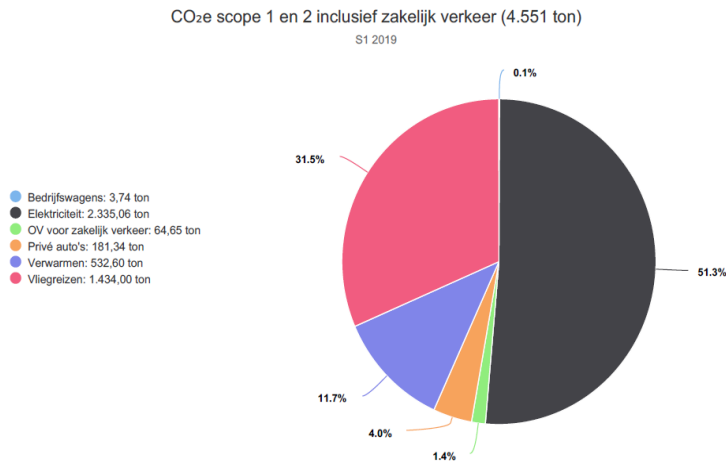
Om inzicht te krijgen in de footprint van RVO is deze los van het kerndepartement EZK uitgewerkt. In de grafiek van figuur 4 is de CO₂-uitstoot weergegeven voor RVO. Hieruit is de CO₂-uitstoot per scope weergegeven en valt RVO in de categorie groot voor de CO₂-Prestatieladder.

In 2018 heeft RVO voor de eerste keer een footprint in kaart gebracht, waarna we in 2019 de footprint in gezamenlijkheid met de EZK/LNV community hebben bepaald (N.B. scopes 1 en 2 incl. zakelijk verkeer).

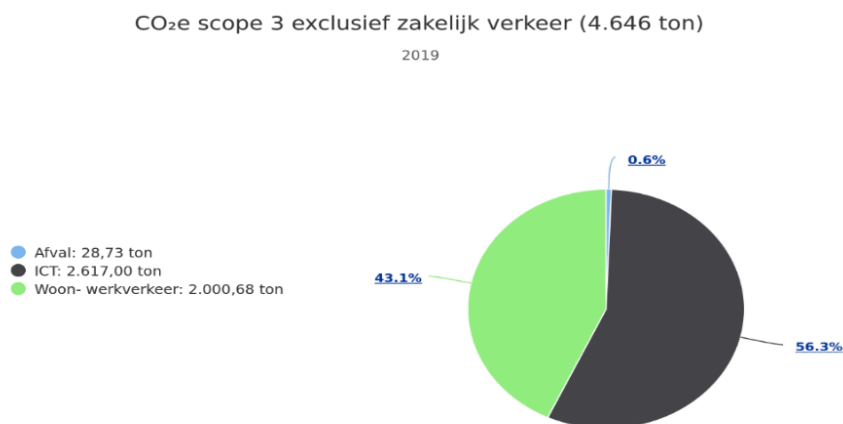
Vanwege de samenwerking binnen de EZK/LNV community, waarbij alle organisatieonderdelen binnen de organisatorische grenzen van EZK/LNV gezamenlijk 2019 als referentiejaar hebben aangeduid, zal RVO dat voor de eigen certificering idem aanhouden als referentie, om zodoende ook mogelijke verwarring m.b.t. reductiepercentages te voorkomen.

De belangrijkste factoren die in 2019 zijn vastgesteld voor RVO:

- Elektriciteit
- Vliegreizen
- Verwarmen

Figuur 4 CO₂-uitstoot 2019 scope 1&2 incl. zakelijk verkeer

Figuur 5: CO₂-uitstoot 2019 scope 3 exclusief zakelijk verkeer

2.4. **Data en monitoring**

Alles valt of staat met goede data en monitoring. 'Meten is weten'. Alleen met de juiste gegevens kunnen maatregelen worden genomen en keuzes gemaakt om de doelstelling te bereiken. Door te meten wordt gemonitord hoe ver RVO is in zijn realisatie van de ambities, en kunnen deze betrouwbare feiten ook worden gebruikt in de communicatie. De invoering van de CO₂-Prestatieladder is hierbij een belangrijk instrument voor RVO. De resultaten die we boeken op het gebied van duurzaamheid in bredere zin, zijn te lezen in het duurzaamheidsverslag van EZK en LNV met daarin ook aandacht voor RVO.

Op operationeel vlak is verder de ontwikkeling van een duurzaam dashboard gestart door EZK om beter te kunnen monitoren of de acties de gewenste resultaten opleveren. Ook wordt de samenwerking met de andere departementen en de Shared Service Organisaties aangehaald in de Community of Practice. Hiermee wordt meer eenduidigheid verkregen over de definities en wordt ervoor gezorgd dat de verschillende departementen op een soortgelijke manier gaan rapporteren over hun prestaties.

3. Reductiedoelstellingen RIJK

De uiteindelijke ambitie van het Rijk is **een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030**. De focus ligt nu op 'vergroenen' en reduceren, en later op compenseren, indien anders niet mogelijk.

Klimaatneutrale bedrijfsvoering

Het Rijk wil als organisatie klimaatneutraal en circulair worden. Klimaatneutraal houdt in dat activiteiten geen negatief effect mogen hebben op het klimaat. De strategie daarbij is gericht op eerst besparen en voorkomen van verspilling. Vervolgens is het de bedoeling om zoveel mogelijk over te schakelen op hernieuwbare bronnen en grondstoffen. Een laatste optie is het compenseren van uitstoot en vervuiling in het geval nog onvoldoende bespaard wordt of gebruik wordt gemaakt van hernieuwbare energiebronnen en grondstoffen. Insteek is om deze laatste optie waar mogelijk te voorkomen, zodat daadwerkelijke verduurzaming plaatsvindt in de bedrijfsvoering.

Het Rijk heeft tussendoelen bepaald om te stimuleren dat daadwerkelijk wordt bespaard. Belangrijke tussendoelen zijn bijvoorbeeld:

1. In 2020 is het wagenpark 20% zero emissie, in 2028 00%.
2. Voor zakelijke reizen (incl. woon-werkverkeer) in 2030 50% CO₂-reductie t.o.v. 2016.
3. Elektriciteit 100% hernieuwbaar in 2030.
4. Gemiddeld 2% energiebesparing per jaar voor de rijksgebouwen.
5. Gasverbruik van alle rijksgebouwen met 30% afgenomen ten opzichte van 2019 en voor minimaal 50% afkomstig van hernieuwbare bronnen.

3.1 Reductiedoelstellingen RVO

Voortbordurend op de rijksbrede doelstellingen, heeft RVO de volgende doelstellingen vastgesteld voor de verduurzaming van haar eigen organisatie en van haar ketens:

Bedrijfsvoering (scope 1 & 2 incl. zakelijke dienstreizen), Rijksbreed overgenomen

1. In 2020 is het wagenpark 20% zero-emissie, in 2028 100%.
2. Voor zakelijke reizen (incl. woon-werkverkeer) in 2030 50% CO₂-reductie t.o.v. 2016. Inclusief hanteren streefwaarde CO₂-reductie van 25% [door vliegreizen in 2030] t.o.v. 2019
3. Elektriciteit 100% hernieuwbaar in 2030.
4. Gemiddeld 2% energiebesparing per jaar voor de rijksgebouwen.
5. Gasverbruik van alle rijksgebouwen met 30% afgenomen ten opzichte van 2019 en voor minimaal 50% afkomstig van hernieuwbare bronnen

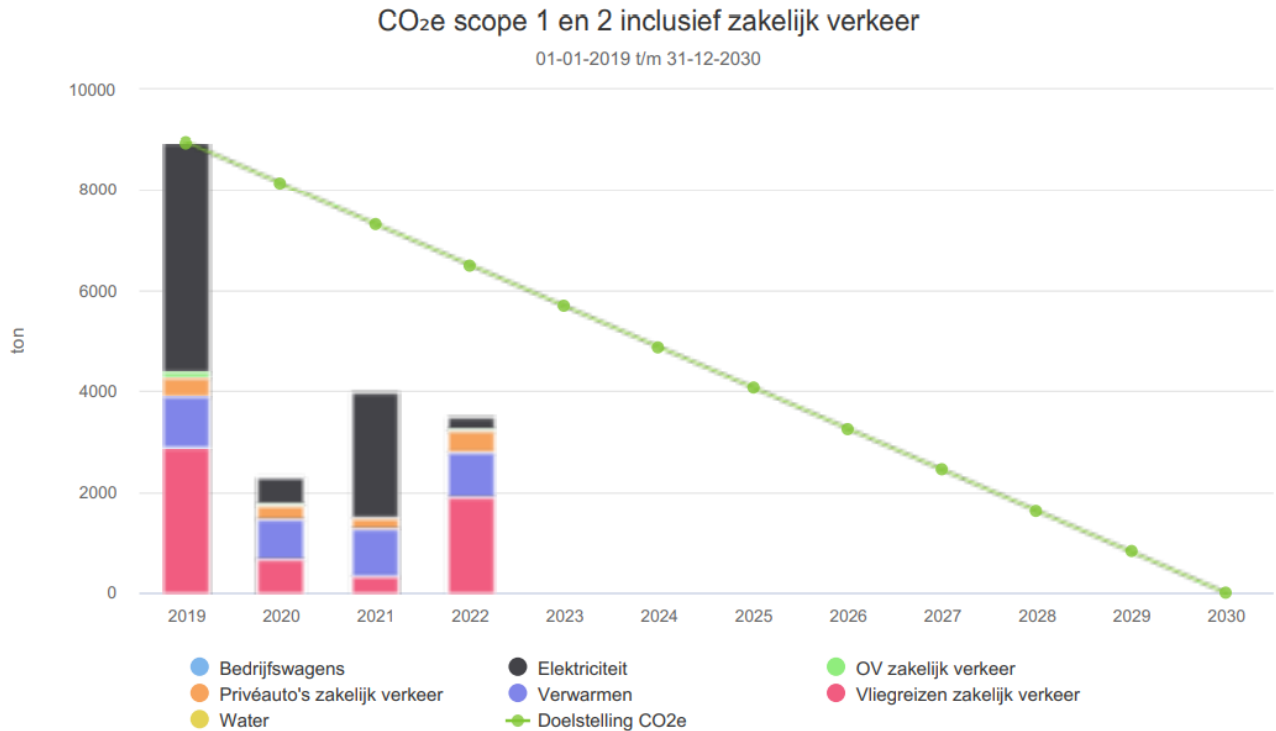
Ketens (scope 3), RVO specifiek

1. Afval, 60% CO₂-reductie in 2025 ten opzichte van 2019
2. ICT, 10% CO₂-reductie in 2025 ten opzichte van 2019 met betrekking tot de winning, productie en afvalverwerking van hardware, en 100% CO₂-reductie wat betreft het energiegebruik van datacentra (vergroening)
3. Hybride werken*, 5% CO₂-reductie in 2024 ten opzichte van 2019 met betrekking tot de Scope 3 emissies veroorzaakt door woon-werkverkeer en het aanvullend energieverbruik in de huizen van RVO medewerkers als gevolg van 40% thuiswerken (gemiddeld 2 uit 5 dagen).

*) Voor de CO₂-Prestatieladder ligt de focus op de ketens Afval en ICT. Voor hybride werken zullen we later komen met verdere uitwerking.

3.2 Tussentijdse jaardoelstellingen RVO

Om de weg naar een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030 meetbaar te maken, streeft RVO naar een absolute jaarlijkse reductie van 9,1% (zie figuur 6) voor haar Scope 1 en 2 emissies plus zakelijke dienstreizen. Tussentijdse doelstellingen voor de ketens (Scope 3 emissies) zijn per keten specifiek onderwerp bepaald. We zitten op koers met een kanttekening voor Afval en ICT, alertheid is gewenst na normalisering bedrijfsvoering na coronaperiode.

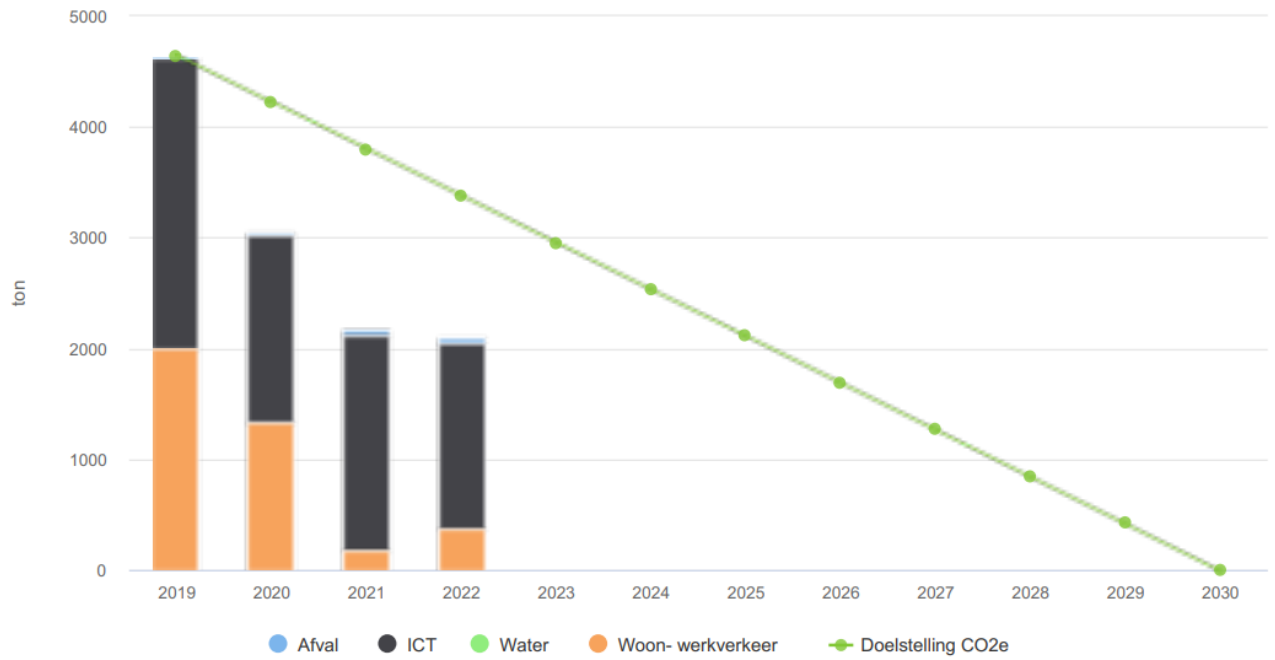

Code scope 1 en 2 inclusief zakelijk verkeer (ton)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Totaal	8.938,48	2.295,09	3.962,98	3.477,33								
Doelstelling CO ₂ e	8.938,48	8.125,08	7.311,68	6.498,28								
Totaal	100%	26%	44%	39%								
Doelstelling CO ₂ e	100%	91%	82%	73%	64%	54%	46%	36%	27%	18%	9%	0%

Figuur 6: Tussentijdse doelen Scope 1 en 2 emissies + zakelijke dienstreizen
[Bron; Toepassing Smarttrackers RVO]

CO₂e scope 3 exclusief zakelijk verkeer

01-01-2019 t/m 31-12-2030

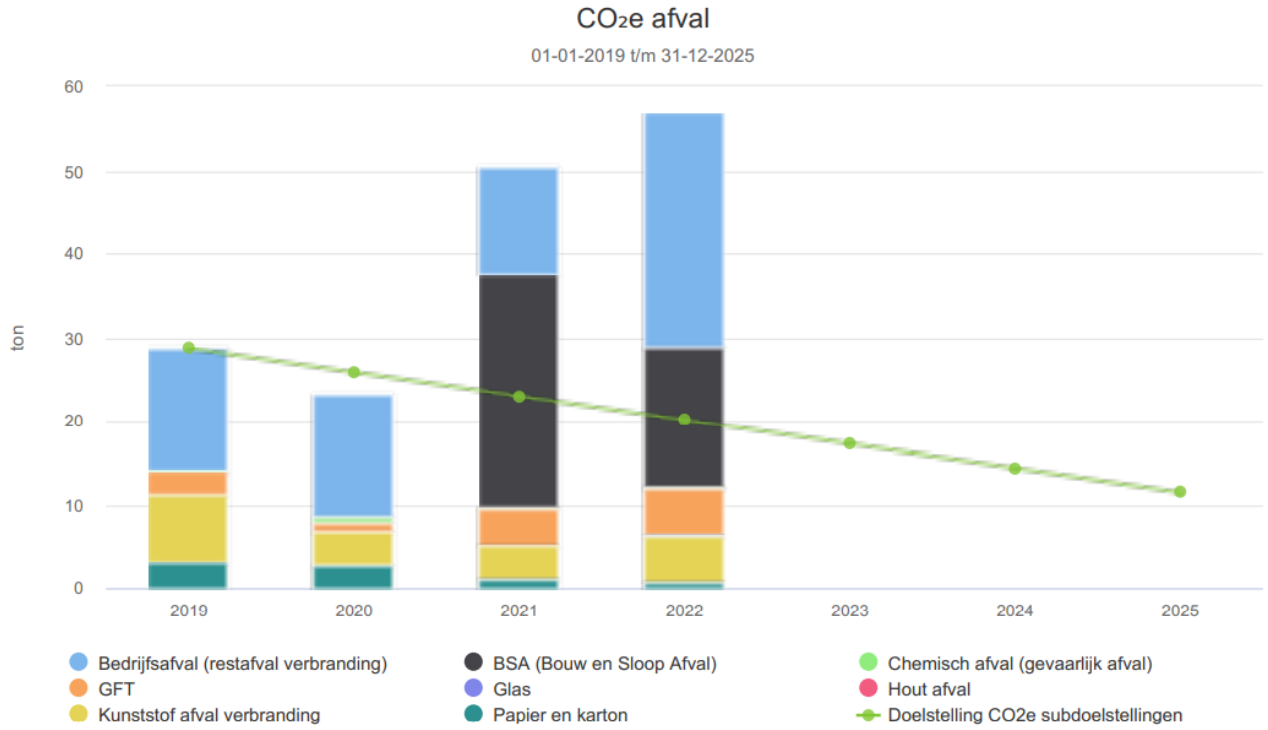

CO ₂ e scope 3 exclusief zakelijk verkeer (ton)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Totaal	4.646	3.045	2.171	2.104								
Doelstelling CO ₂ e	4.646	4.223	3.801	3.378	2.955	2.532	2.114	1.691	1.268	846	423	0
Totaal	100%	66%	47%	45%								
Doelstelling CO ₂ e	100%	91%	82%	73%	64%	55%	46%	36%	27%	18%	9%	0%

Figuur 7: Tussentijdse doelen Scope 3 emissies exclusief zakelijk verkeer
[Bron; Toepassing Smarttrackers RVO]

Keten Afval:

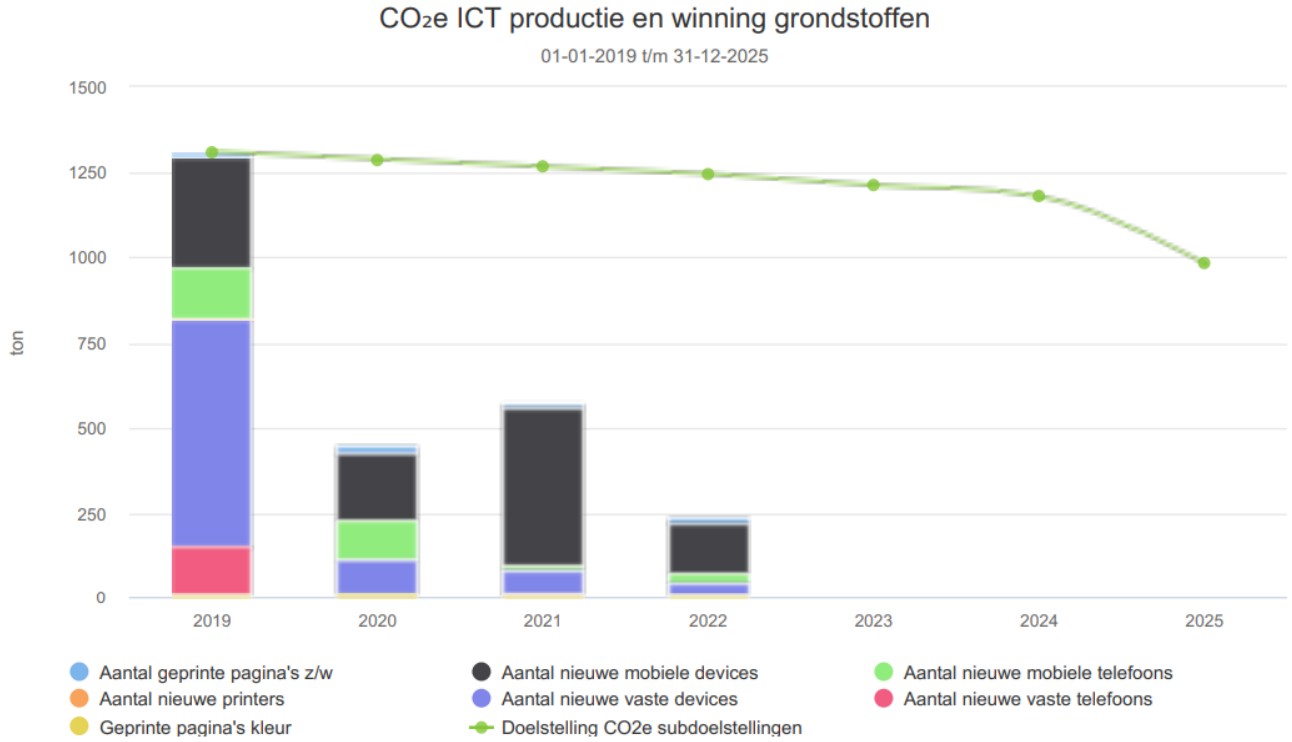
Restafval en BSA zijn mogelijk niet compleet (restafval) of ontbreken (BSA) voor de jaren 2019 en 2020 en daarmee minder betrouwbaar. Als de huidige doelstelling vanwege het nieuwe inzichten niet meer haalbaar is, zal de ketenanalyse daarop worden geactualiseerd.

CO ₂ e afval (ton)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal	28,73	23,3	50,37	56,92			
Doelstelling CO ₂ e afval	28,73	25,85	22,98	20,11	17,24	14,36	11,49
Totaal	100%	81%	175%	198%			
Doelstelling CO ₂ e afval	100%	90%	80%	70%	60%	50%	40%

Figuur 8: Tussentijdse doelen Afval
[Bron; Toepassing Smartrackers RVO]

Keten ICT:

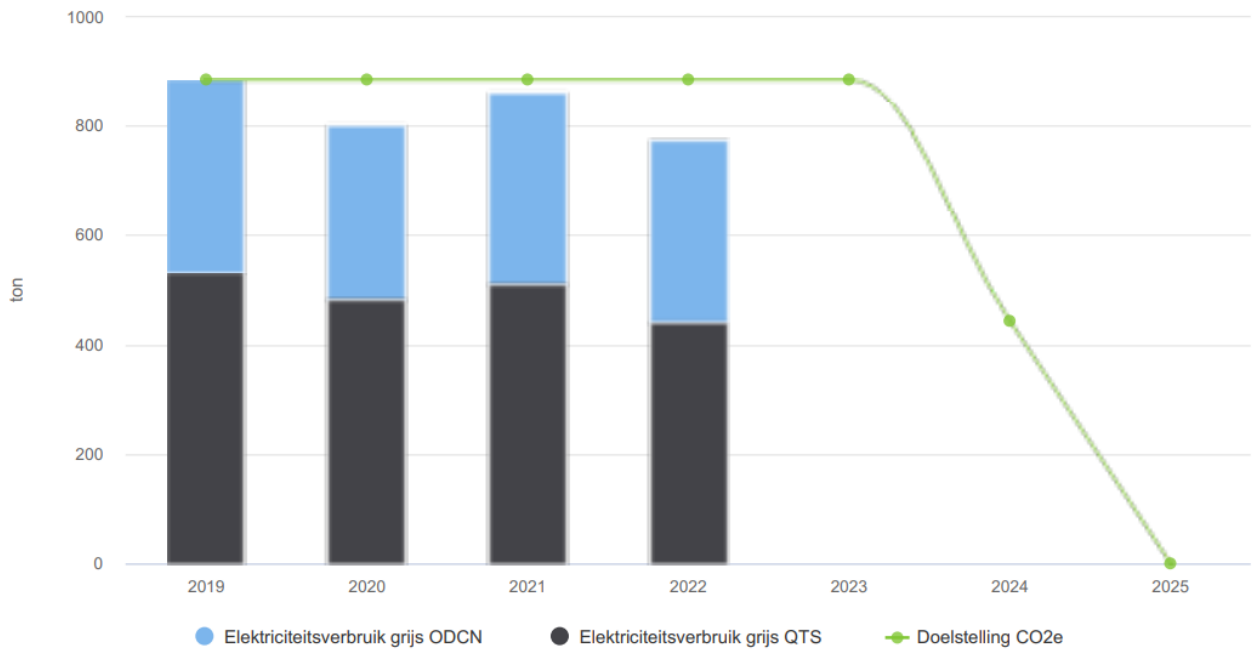

CO ₂ e ICT productie en winning grondstoffen (ton)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal	1.308,41	449,36	572,5	236,27			
Doelstelling CO ₂ e ICT	1.308,41	1.286,17	1.264,58	1.242,99	1.210,28	1.177,57	981,31
Totaal	100%	34%	44%	18%			
Doelstelling CO ₂ e ICT	100%	98%	97%	95%	93%	90%	75%

Figuur 9: Tussentijdse doelen ICT
[Bron; Toepassing Smarttrackers RVO]

CO₂e energieverbruik datacentra

01-01-2019 t/m 31-12-2025

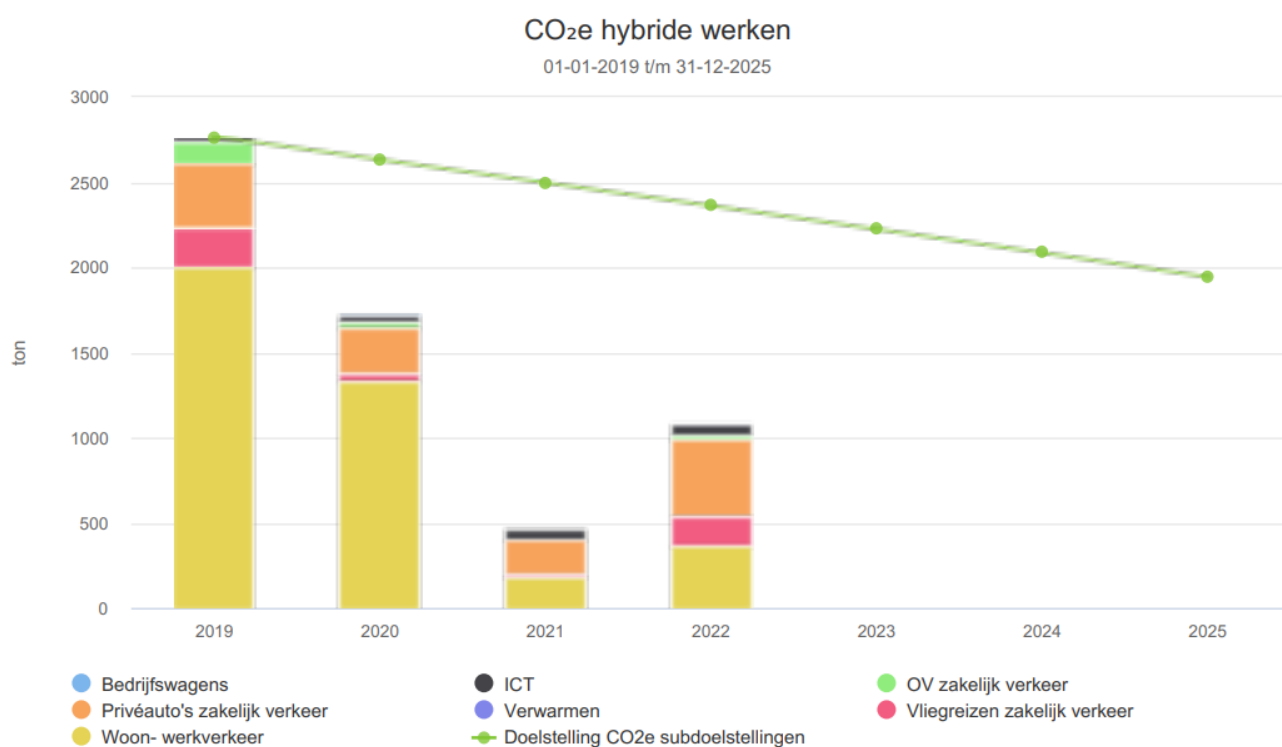

CO ₂ e energieverbruik datacentra (ton)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Elektriciteitsverbruik grijs ODCN	352,40	318,44	351,73	335,18			
Elektriciteitsverbruik grijs QTS	533,10	482,95	510,45	440,22			
Totaal	885,50	801,39	862,18	775,40			
Doelstelling CO ₂ e	885,50	885,50	885,50	885,50	885,50	442,75	0,00

CO ₂ e energieverbruik datacentra (ton)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal	885,5	801,39	862,18	775,4			
Doelstelling CO ₂ e datacentra	885,5	885,5	885,5	885,5	885,5	442,75	0
Totaal	100%	91%	97%	88%			
Doelstelling CO ₂ e datacentra	100%	100%	100%	100%	100%	50%	0%

Figuur 10: Tussentijdse doelen ICT
[Bron; Toepassing Smartrackers RVO]

Keten Hybride werken (concept). Momenteel wordt woon-werkverkeer gemonitord, maar nog niet het aanvullende energieverbruik van medewerkers thuis.

CO ₂ e hybride werken (ton)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal	2.764,85	1.724,47	465,52	1.081,83			
Doelstelling CO ₂ e hybride werken	2.764,85	2.631,16	2.496,88	2.362,59	2.225,67	2.088,76	1.947,82
Totaal	100%	62%	17%	39%			
Doelstelling CO ₂ e hybride werken	100%	95%	90%	85%	80%	76%	70%

Figuur 11: Tussentijdse doelen Hybride werken
[Bron; Toepassing Smarttrackers RVO]

3.3 Inschatting reductie effect maatregelen t.a.v. doelstellingen

RVO heeft een pakket reductiemaatregelen geïnventariseerd om het pad naar haar doelstellingen te onderbouwen. Bij het formuleren en vaststellen van de maatregelen zijn het Manifest en de rijksbrede doelstellingen als basis gebruikt evenals de SKAO Maatregellijst. Ook ligt de focus op de grootste bronnen van CO₂-uitstoot op RVO-niveau. Dit zijn het energieverbruik door elektriciteit en vliegreizen. Waarbij voor vliegreizen wordt gekeken op welke wijze aanvullende maatregelen kunnen worden opgesteld.

Een overzicht van de maatregelen per doelstelling, evenals het verwachte reductie effect per maatregel is weergegeven in Bijlage A.

Het reductie-effect van de maatregelen is verder uitgewerkt en opgeteld op themaniveau en geeft inzicht in de toereikendheid van het pakket maatregelen en de gap eventueel nog te realiseren middels aanvullende maatregelen. De doorrekening is een inschatting gebaseerd op basis van de huidige kennis en de nodige aannames, waar nog geen data beschikbaar is.

Met het huidige pakket maatregelen heeft RVO niet een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030. Hiervoor hebben we transitiepaden ingericht om met betrokken te komen tot invulling van de GAP's met aanvullende maatregelen.

Thema	FOOTPRINT 2021 (ton CO ₂)	GESCHATTE REDUCTIE 2021-2030 (ton CO ₂)	GEWENST EFFECT IN 2030 (ton CO ₂)	GAP (ton CO ₂)
Vastgoed	3422,13	2761	0	661 (19,3%)
Mobiliteit	537	177	0	360 (67%)
Zakelijke autoreizen	208,12	56,19	0	151,93 (73%)
Zakelijke vliegreizen	329,13	96	0	233,13 (71%)
Woon-werkverkeer	179,77	127	0	52,77 (29,6%)
ICT	1.937,97	997,23	Zie hieronder	Zie hieronder
Winning, productie en afvalverwerking van hardware	549,43	82,41	494,49	-27,47 (-5%*)
Energiegebruik van datacentra	862,18	862,18	0	0 (0%*)
Afval	29,41	4,88	11,76	12,77 (73%)
Hybride Werken	n.t.b	n.t.b	n.t.b	n.t.b

(*) Oftewel het doel wordt behaald.

Tabel 1. Maatregelen per thema inclusief GAP

4. CO₂-Reductieplan (Plan van Aanpak)

Vanaf niveau 4 eist de CO₂-Prestatieladder dat een organisatie haar CO₂-managementsysteem zowel op Scope 1 en 2 emissies (plus zakelijke dienstreizen) als op scope 3 emissies. Scope 1 & 2 emissies worden veroorzaakt binnen de eigen organisatie in de bedrijfsvoering. Scope 3 emissies worden veroorzaakt buiten de eigen organisatie in de keten.

In tegenstelling tot Scope 1 & 2 uitstoot is Scope 3 uitstoot in beginsel oneindig. De invloed die een organisatie heeft op deze uitstoot is ook niet helemaal hetzelfde zoals bij Scope 1 & 2 en zakelijke reizen. Dit betekent dat het niet mogelijk is om alle Scope 3 uitstoot uitputtend vast te stellen. De CO₂-Prestatieladder vraagt om het doelgericht in kaart brengen van de onderdelen van deze uitstoot die relevant zijn vanwege de omvang of de invloed van de organisatie. Het behalen van deze doelstelling is enkel mogelijk door de partners van RVO hierbij actief te betrekken. Het verstrekken van informatie aan partners binnen de eigen keten, in het bijzonder opdrachtgevers, en sectorgenoten die onderdeel zijn van een vergelijkbare keten van activiteiten is hier nadrukkelijk onderdeel van. Hiervoor zijn door RVO drie ketenanalyses opgesteld (Afval, ICT en Duurzaam Hybride werken).

Metten is weten.

Alleen met de juiste gegevens kunnen we als RVO goede keuzes maken die onze doelen dichterbij brengen. Waar mogelijk verzamelen we betrouwbare gegevens en feiten die we gebruiken in onze communicatie. Samen met de collega's van RVO en stakeholders ontwikkelen we standaarden en verkennen we normen. Ook in 2022 en voor 2023 maken we afspraken met onze facilitaire dienstverleners, Rijksvastgoedbedrijf en verhuurders van onze kantoorpanden over het leveren van de juiste data. Hiervoor ontwikkelen wij transitiepaden om de invulling te geven aan de gewenste reductie op de thema's.

4.1 Reductiestrategie bedrijfsvoering: algemene maatregelen

Hier ligt de aandacht vooral bij de renovatie/nieuwbouw van onze locaties in aanbesteding- en gunning traject (zo duurzaam mogelijk). In het transitiepad Energie zal dit verder worden uitgewerkt.

Aanbesteden	Aannames voor implementatie tot 2030
Beleid toepassing MVI-criteria in aanbestedingen	Toetsen op toepassing van aanbestedingen
Toepassing gunningvoordeel m.b.t. tot CO ₂ -ambitie bij aanbestedingen m.b.t. diensten	Ondernemingen die ambitieuze CO ₂ -reductiedoelen presenteren, worden positiever gerankt.
CO ₂ -uitstoot over de levensduur is criterium bij gunning van werken	Onderneming wordt verzocht om CO ₂ -uitstoot in beeld te brengen over looptijd/gebruik producten of gebouw -
Mogelijk maken van inzet secundair materiaal en gebruikte componenten	Bij inkoopgunning een criteria.

4.2 Reductiestrategie bedrijfsvoering: thema vastgoed

Hier ligt de aandacht vooral bij het slim gebruiken en inzetten van onze panden (zo duurzaam mogelijk) in afstemming met de Concern Dienstverleners(CDV's). In het transitiepad Energie zal dit verder worden uitgewerkt.

Kantoren	Aannames voor implementatie tot 2030
Verbeteren energielabel kantoren	<ul style="list-style-type: none"> - dat ca. 30% van de kantoren nu een energielabel D of lager hebben; - dat deze panden een BVO > 100m² hebben; [bron, RVB] - dat deze panden allemaal de sprong van label D naar de Paris-proof norm maken tot 2030; - dat de sprong van label D (ca. 250 kWh/m²) naar de Paris-proof norm (70 kWh/m²) gemiddeld 72% energiebesparing oplevert.
Optimalisatie klimaatinstallaties	<ul style="list-style-type: none"> - dat de klimaatinstallaties van 75% van de panden worden geoptimaliseerd; [bron: RVB] - dat deze maatregel gemiddeld 10% energiebesparing levert; conservatieve inschatting.
Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garantie Van Oorsprong (GVO)	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de vorige maatregelen; - dat 68% van de footprint (2021) door vastgoed komt, waarvan 18% door elektriciteitsverbruik; - dat 80% van het elektriciteitsverbruik door gebouwen wordt veroorzaakt (dus niet elektriciteit in proces of op de bouwplaats); - dat min 98% van deze gebouwen [RIJKs kantoren en "Specialties"] groene stroom inkoop; - dat de ingekochte groene stroom een emissiefactor "nul" heeft, oftewel, is voorzien van GVO van NL oorsprong;
Gebruik duurzame warmte en/of warmtekoude-opslag (WKO)	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de vorige maatregelen; - dat 68% van de footprint (2021) komt door vastgoed, waarvan 82% door verwarming; - dat 80% van de resterende verwarming (na vorige maatregelen) met WKO wordt verduurzaamd; [bron: RVB] - dat de in te zetten WKO 50% aan energiebesparing oplevert.
Verwarming met groen gas met NTA 8080 of ISCC certificaat	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de vorige maatregelen; - dat 68% van de footprint (2021) door vastgoed komt, waarvan 82% door verwarming; - dat 20% van de resterende verwarming (na vorige maatregelen) met groen gas wordt verduurzaamd; - dat de bron van warmte groengas covergisting is (gemiddeld 50% schoner dan aardgas); conservatieve optie, want andere bronnen zijn schoner; - dat het aandeel groen gas ingekocht is gedekt met afgeboekte GVO's door Vertogas (=additionaliteit).
Eigen opwekking hernieuwbare elektriciteit	- zie maatregel 'Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garantie Van Oorsprong (GVO)'
Afspraken energieprestatie bij huur	- zie maatregel 'Verbeteren energielabel kantoren'. - bij contract onderhandelingen en afspraken is dit als item opgenomen in de overeenkomst [bron: RVB]
Benchmarking en optimalisatie energieverbruik	Via RVB kunnen de energie prestaties van de (RIJKs)gebouwen met elkaar worden vergeleken.
Erkende Maatregelen energiebesparing voor kantoren	- zie maatregel 'Verbeteren energielabel kantoren'.
Feedback energieverbruik gebouwen aan de gebruikers ervan	Rapportage ingeregeld bij Concern Dienst Verleners (CDV's)
Toegevoegd	Aannames voor implementatie tot 2030
Energiebesparende maatregelen door CDV's en RVB > energiescan per gebouw	Voortgang maatregelen in rapportage ingeregeld bij Concern Dienst Verleners (CDV's).
Ophef van werkplekken vooral bij minder zuinige kantoren (Assen 12000, Zwolle,	<ul style="list-style-type: none"> - dat ca. 20% werkplekken worden opgeheven i.v.m. thuiswerken; - dat alleen het gebruiker gebonden energieverbruik (stroom en gas) hiermee wordt beïnvloed;

Den Haag/Centercourt)

- dat ca. 50% elektriciteitsverbruik is gebruiker gebonden en ca. 50% is gebouw gebonden.

4.3 Reductiestrategie bedrijfsvoering: thema mobiliteit (met vliegreizen)

Hier ligt de aandacht vooral bij het uitvoeren van het beleid en actualiseren hiervan inclusief verduurzamen van CAO op dit terrein mede door het (nieuwe) hybride werken. In het transitiepad Mobiliteit zal dit verder worden uitgewerkt.

Personen-mobiliteit	Aannames voor implementatie tot 2030
Terugdringen autogebruik	<ul style="list-style-type: none">- dat 20% minder zakelijk gereden wordt als gevolg van een mobiliteitskaart (set maatregelen, carpoolen uitgesloten);- dat deze reductie zal komen uit het privé autogebruik, want de reductie uit het wagenpark (= bedrijfswagens) wordt behaald met de maatregel van een 100% zero-emissie wagenpark in 2028;- dat de toename in OV-kaart/fiets als gevolg van het invoeren van een mobiliteitsbudget geen extra uitstoot toevoegt (door zero-emissie vervoermiddelen).
Stimuleren Carpoolen	<ul style="list-style-type: none">- dat deze maatregel aanvullend is op de vorige maatregel;- dat de doelgroep voor poolauto's het aandeel van het personeel is dat met privé auto's reist, want de km's door bedrijfswagens worden 100% zero-emissie in 2028; effect op woon-werkverkeer apart berekend;- dat 10% minder km's met privé auto's wordt gereden als gevolg van carpoolen.
Zero CO ₂ -emissie voertuigen	<ul style="list-style-type: none">- dat de doelstelling wordt behaald, oftewel, 100% van het wagenpark is zero-emissie in 2028.
Gebruik van hernieuwbare brandstof als vervanging van fossiele brandstof	<ul style="list-style-type: none">- zie maatregel 'zero CO₂-emissie voertuigen'.
Aanschaf/lease personenauto's obv CO ₂ emissiemeting uit de praktijk	<ul style="list-style-type: none">- zie maatregel 'zero CO₂-emissie voertuigen'.
Beschikbaar stellen fiets, e-bike, of e-scooter	<ul style="list-style-type: none">- zie maatregel 'Terugdringen autogebruik'.
Nieuwe medewerkers	<ul style="list-style-type: none">- zie maatregel 'Terugdringen autogebruik'.
Toegevoegd	Aannames voor implementatie tot 2030
Registratie ingezette zero-emissie voertuigen (privé en bedrijfsauto's)	-
Stimuleren treingebruik voor lange afstanden	<ul style="list-style-type: none">- dat 33% (ca. 1/3) van de vliegreizen reizen <700km zijn en worden dus vervangen door treinreizen;- dat 88% minder uitstoot wordt veroorzaakt door te reizen met internationale trein (emissiefactor (0,026/reizigers km) t.o.v. vliegen (emissiefactor 0,234/reizigers km).

4.4 Reductiestrategie bedrijfsvoering: thema woon-werkverkeer

Hier ligt de aandacht vooral bij het actualiseren van de CAO door verduurzaming op dit terrein te integreren mede door het (nieuwe) hybride werken. In het transitiepad Mobiliteit zal dit verder worden uitgewerkt.

Personen-mobiliteit	Aannames voor implementatie tot 2030
Stimuleren Carpoolen	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de (al standaard) beschikbaar stellen van een mobiliteitskaart en carpoolen; - dat 10% minder km's voor woon-werkverkeer wordt gereden als gevolg van carpoolen.
Terugdringen personenmobiliteit thuiswerken en teleconferencing	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de (al standaard) beschikbaar stellen van een mobiliteitskaart, en carpoolen; - dat gemiddeld 36% reductie is door thuis te werken (40% full-timers en 28% parttimers); zie ketenanalyse voor de berekening.
Beschikbaar stellen fiets, e-bike, of e-scooter	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de (al standaard) beschikbaar stellen van een mobiliteitskaart, carpoolen, en thuiswerken/conferencing - dat 5% minder km's voor woon-werkverkeer wordt gereden als gevolg van het beschikbaar stellen van een (e-)fiets(scooter).
Parkeerbeleid	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de (al standaard) beschikbaar stellen van een mobiliteitskaart, carpoolen, thuiswerken/conferencing, en (e-)fiets(scooter); - dat 40% van de parkeerplekken wordt opgeheven; - dat afname van 1 parkeerplaats leidt tot 1 minder geparkeerde auto (100% reductie).
Toegevoegd	Aannames voor implementatie tot 2030
Plaatsen laadpalen tbv elektrisch vervoer.	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullend is op de (al standaard) beschikbaar stellen van een mobiliteitskaart, carpoolen, thuiswerken/conferencing, e-)fiets(scooter), en parkeerbeleid; - dat 10% van het aandeel reizen met privé auto's wordt elektrisch gereden; - dat alle locaties waar laadpalen worden geplaatst van groene stroom zijn voorzien; - dat de ingekochte groene stroom een emissiefactor "nul" heeft, oftewel, is voorzien van GVO van NL oorsprong.
Hybride werken	<ul style="list-style-type: none"> - zie maatregel 'Terugdringen personenmobiliteit thuiswerken en teleconferencing'.
Opstellen van een toetsingskader tbv stimulering digitale vormen van overleg	<ul style="list-style-type: none"> - zie maatregel 'Terugdringen personenmobiliteit thuiswerken en teleconferencing'.

4.5 Reductiestrategie ketenuitstoot: thema ICT

Hier ligt de aandacht vooral bij het vergroenen van de datacentra en voor de soft/hardware op de samenwerking met IMP regisseur op gebied van ICT.

Tevens is RVO een organisatie waarvan een groot aantal van haar werkzaamheden afhankelijk is van de digitale werkomgeving. De organisatie levert met name diensten voor ondernemers in Nederland. Veel van deze diensten worden ondersteund door online-applicaties. In de jaarlijkse begroting is een relatief groot aandeel gereserveerd voor ICT, waarbij de impact die RVO heeft met haar digitale activiteiten significant is.

In deze ketenanalyse onderzoeken we de impact van de hardware en clouddiensten die RVO gebruikt.

Aanbesteden	Aannames voor implementatie tot 2030
Toepassing gunningsvoordeel m.b.t.. CO ₂ ambitie bij aanbestedingen in de ICT sector	- Toetsen op toepassing van aanbestedingen/inkoop
ICT-dienstverlening	Aannames voor implementatie tot 2030
Maatregelen datacentra uit lijst MJA3 voor de ICT-sector	-
Power Usage Effectiveness (PUE) van netwerken, datacenterhardware en telefoniediensten	- dat de PUE-waarde van de ODCN datacenter < 1,3 is; - dat het verlagen van PUE-waarde van de QTS datacenter van 1,45 naar 1,3 een besparing zou opleveren van 10,4%; - dat de uitstoot van de QTS datacenter gelijk is aan 1.613,6 (zie ketenanalyse).
Groene cloud voor virtualisatie ICT-omgeving	- dat 84% van de stroom gebruikt door de QTS datacenter nog grijs is; - dat het vergroenen van de datacenter ca. 80% energie bespaart, dus, ook uitstoot;
Kantoren	Aannames voor implementatie tot 2030
Inkopen efficiënte hardware	- dat alle hardware energie efficiënter wordt ingekocht; - dat minimaal 10% energie-efficiëntie behaald kan worden op hardware met een Energy Star label.
Toegevoegd	Aannames voor implementatie tot 2030
Verlenging levensduur ICT apparatuur	- dat al het ICT apparatuur (behalve printers) wordt met 1 jaar verlengd - dat de bijbehorende jaarlijkse reductie per apparatuur is: -- desktop: -13% -- laptop: -16% -- smartphone: -18% - dat de winning en productie van alle ICT apparatuur van RVO veroorzaakt 877 ton CO ₂ (zie ketenanalyse).

4.6 Reductiestrategie ketenuitstoot: thema Afval

Hier ligt de aandacht voor al bij het monitoren, inregelen en uitvoering van de RIJK contracten samen met de CDV's om te streven naar "zero waste". In de het transitie pad Afvalstromen zal dit verder worden uitgewerkt.

RVO kan binnen de eigen organisatie een grote invloed uitoefenen de hoeveelheid afval dat vrijkomt als gevolg van werkzaamheden door met beleid op inkoop en het scheiden en inzamelen van afval te sturen. Dit maakt afval een geschikt onderwerp voor een ketenanalyse. Met deze ketenanalyse wordt onderzocht in hoeverre de CO₂-uitstoot binnen de keten van afval verminderd kan worden, waarmee impact op CO₂-reductie gemaakt kan worden.

Aanbesteden	Aannames voor implementatie tot 2030
Toepassing gunningsvoordeel m.b.t.. CO ₂ -ambitie bij aanbestedingen in de Afval sector	-
Inzicht in vermeden CO ₂ als gevolg van de verwerking van afvalstromen	-
Realiseren verkoopbaar secundair materiaal	-
Inkoop van hulpstoffen – gebruik van secundaire materialen	-
Uitvraag voor de toepassing van droge swill	<ul style="list-style-type: none"> - dat swill zorgt voor 11% van de totale uitstoot en is gelijk aan 4,3 ton CO₂ (zie ketenanalyse); - dat 5,4% van de uitstoot van swill komt door transport en 94,6% door recycling (zie ketenanalyse); - dat de composting van swill tot 90% van het volume kan reduceren; - dat door het terugdringen van het volume minder transport nodig is.
Minder verpakkingsmateriaal bij inkoop	<ul style="list-style-type: none"> - dat de focus gaat naar folie/ kunststoffen als verpakkingsmateriaal; uitstoot door karton is te verwaarlozen (1% footprint afval obv ketenanalyse); - dat folie/ kunststoffen zorgen voor 41% van de uitstoot van het afval (zie ketenanalyse); - dat inkoopbeisen naar minsten 30% reductie streven.
Afval upcyclen - Hogere hergebruikswaarde	<ul style="list-style-type: none"> - dat deze maatregel aanvullende is op 'Minder verpakkingsmateriaal bij inkoop'; - dat Renewi momenteel ca. 30% van het plasticafval recyclet tot grondstof; de andere 70% verbrandt; - dat de recyclewaarde met 20% verhoogd wordt (bijv. 20% meer granulaat), van 30% naar 50%; ook 20% minder verbranding, van 70% naar 50% dus; - dat deze toepassing een reductie van 13% zou leveren (zie ketenanalyse).

4.7 Reductiestrategie ketenuitstoot: thema Hybride Werken

Hier volgen wij met name de ontwikkeling vanuit het programma Hybride werken RIJK en zetten we in op het veranderen van gedrag om te komen tot een passende werkvorm met aandacht voor verduurzaming.

Ten slotte is RVO is gestart met het verkennen van hoe "hybride werken" het beste en zo duurzaam mogelijk binnen de organisatie ingericht kan worden. Op basis van onderzoek, blijkt een grote bereidheid van de medewerkers te zijn om gemiddeld 1 á 2 dagen thuis te werken¹.

RVO verkent aan de hand van een ketenanalyse de CO₂-reductiepotentie (Scope 1, 2 en 3) van hybride werken: op kantoor en/ of thuis. Ook wordt er nagedacht over mogelijkheden voor hybride werken "elders", werken of overleggen op andere locaties dan op een RVO-kantoor of bij medewerkers thuis valt voorlopig buiten de scope van deze analyse. Het effect op CO₂-emissies als gevolg van vermeden files of mogelijk woonverplaatsingen van medewerkers valt buiten de scope.

Toegevoegd	Aannames voor implementatie tot 2030
Hybride werken	-
Opstellen van een toetsingskader tbv stimulering digitale vormen van overleg	-
Vergroenen van de thuiswerkplek	Gebruik groene stroom, energielabel van de woning

¹ 20210310_We_werken_Thuis_Rijksoverheid

5. Participatie

5.1 Keteninitiatieven

RVO is initiator en deelnemer aan vele initiatieven die zich richten op CO₂-reductie binnen en buiten de eigen organisatiescope. Voor de CO₂-Prestatieladder dient minimaal aan 1 initiatief actief te worden deelgenomen. De meeste relevante initiatieven waar aan wordt deelgenomen zijn:

Community of Practice COP ministerie RIJK

De ministeries werken samen in een CoP, die is opgericht door uitvoeringsorganisaties en kerndepartementen van het Rijk en PIANOo. Deelnemers leren van elkaar en krijgen inspiratie en concrete handvatten aangereikt waarmee zij aan de slag kunnen met de implementatie van de CO₂-Prestatieladder in hun eigen organisatie binnen het Rijk. De CO₂-Prestatieladder geeft concrete inzichten die gebruikt kunnen worden bij het behalen van CO₂-reductiedoelstellingen en helpt te sturen op CO₂-reductie in bedrijfsvoering, projecten en in de keten. De CoP is aanvullend en werkt versterkend ten opzichte van andere activiteiten, bedoeld om de bedrijfsvoering van de Rijksoverheid te verduurzamen. [COP ministerie RIJK breed\(Introductiepagina - CoP CO2-Prestatieladder \(samenwerkruimten.nl\)\)](#)

Green Business Club Utrecht

Daarnaast is RVO lid van de Green Business Club Utrecht (GBCU). Een samenwerkingsverband voor een duurzaam en leefbaar stationsgebied UtrechtCentraal heeft als missie. Op 30 september 2021 is hier voor een 'convenant' Utrecht Centraal energieneutraal in 2030' is ondertekend. Info: [Green Business ClubUtrecht](#)

Green Business Club Den Haag

Ook is RVO lid van de Green Business Club Beatrixkwartier Den Haag. Stichting Green Business Club Beatrixkwartier is in 2014 opgericht door BAM, Bouwinvest, MN, PostNL en Gemeente Den Haag om het gebied te verduurzamen en verlevendigen. Door de lokale aanpak kan binnen bedrijven en in het gebied meerimpact worden gemaakt. Info: <https://greenbusinessclub.nl/beatrixkwartier/>.

5.2 Ontwikkelingsproject

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) heeft door haar ambitie. Certificering op niveau 4 van de CO₂-Prestatieladder doel om impact te maken in de keten. Een van de eisen voor het behalen en behouden van niveau 4 stelt: *'De organisatie neemt initiatief tot ontwikkelingsprojecten die de sector faciliteren in CO₂-reductie.'* De organisatie moet daarbij kunnen aantonen dat ze initiatiefnemer is van ontwikkelingsprojecten die de sector, bij de uitvoering van projecten, faciliteren in CO₂-reductie door het verbinden van de organisatie naam aan het initiatief, door publicaties, door bevestiging van mede-initiatiefnemers. De uitgewerkte ketenanalyses dienen hiervoor onder andere als input.

Daarom heeft RVO een ontwikkelingsproject voorverdieping 'verduurzaming totale kantoorpand Den Haag en omgeving' (Centre Court) uitgewerkt. Een van de uitdagingen waar overheden voor staan is de verduurzaming van het haar kantoorpanden en de omgeving. De geleerde lessen uit dit project kunnen andere overheden/bedrijfsleven helpen met stappen te nemen in de verduurzaming van hun vastgoed en de omgeving.

De pilot is een instrument en/of hulpmiddel waarbij de resultaten van de pilot input vormen voor het ontwikkelen van nieuwe (duurzaamheid) kaders, maatregelen of aanpassen van het bestaande rijkhuisvestingsbeleid, dat bedacht is in de periode 2010 – 2015, toen het aspect Duurzaamheid en CO₂ uitsparing nog geen hoofditems waren. Het is interessant om te ervaren hoe de uitkomsten uit deze analyses kunnen worden toegepast binnen de parameters van een specifiek kantoor dat in gebruik is bij RVO.

5.3 Communicatie en dialoog

Dialogen

De CO₂-Prestatieladder eist vanaf niveau 4 dat RVO minimaal twee keer per jaar externe organisaties (NGO's, bedrijfsleven, markt en andere overheden) uitnodigt en het management van deze organisaties actief in de gelegenheid stelt om te reflecteren op het energie- en CO₂-beleid van RVO.

Voorbeeldfunctie; RVO draagt actief bij aan het uitdragen van het belang van de CO₂-Prestatieladder voor overheden waarbij we onze kennis en ervaringen ~~oa~~ delen, met de Community of Practice (COP) extern gefaciliteerd door SKAO, PIANOo met deelnemers het RIJK. Daarnaast participeren afgevaardigden van RVO in de Green Business clubs in Utrecht en Den Haag.

RVO idee

We zijn altijd op zoek naar mooie ideeën, suggesties of goede initiatieven van medewerkers die RVO verder helpen: ideeën en initiatieven waardoor wij bijvoorbeeld onze medewerkers, klanten en opdrachtgevers beter kunnen bedienen. En/of goede suggesties waardoor we binnen RVO optimaler en leuker duurzaam kunnen samenwerken.

6. Stuurcyclus CO₂-management

De algemene directie RVO is eindverantwoordelijk voor het behalen van de RVO-duurzaamheidsdoelen, waaronder die voor CO₂-reductie. Besluiten over maatregelen worden genomen binnen de reguliere sturingslijnen, zoals de SDG/Duurzaamheid stuurgroep.

Figuur 8 Organogram RVO

Verantwoordelijk voor de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van de CO₂-Prestatieladder is:

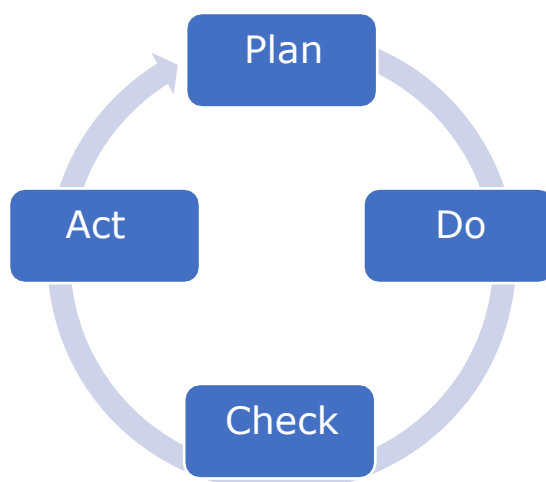
Directieniveau: Peter van der Woude, plv directeur FIFZ
Stuurgroep: Peter van der Woude, plv directeur FIFZ
Afdelingsniveau: Mardi Brouwer
Operationeel niveau: Chris Steensma (Projectleider CO2PL)

Stuurgroep: Geeft sturing waar nodig in de ideeënvorming reductiemaatregelen en reductiedoelstellingen en de concrete uitwerking daarvan binnen de CO₂-Prestatieladder leden:

Voorzitter: Peter van der Woude, plv. directeur FIFZ
Leden: Andre van Ommeren (IP), Annemarie Groenewoud (Kernprocessen NL), Saskia Hallenga (NP), Saskia Rensen (KAI), Mardi Brouwer (FIFZ), Martijn Kromjongh (Subsidies LNV).

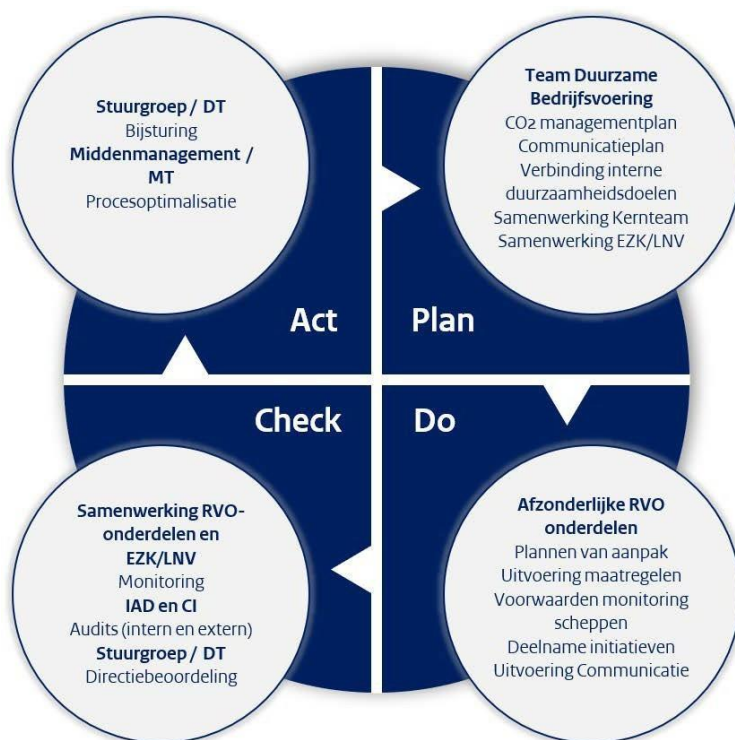
Binnen de stuurcyclus van het CO₂-managementsysteem wordt de Deming-circle gevolgd om continue verbetering te borgen. In de fases van de cyclus zullen de volgende activiteiten worden uitgevoerd:

- Plan** Beleidsdoelstellingen vastleggen, keuze maken voor CO₂-reductiemaatregelen en deelname aan initiatieven
- Do** Uitvoeren van de plannen die gemaakt zijn in de vorige fase
- Check** Controleren of de plannen op de juiste manier zijn uitgevoerd. CO₂-footprinten emissie-inventarisopstellen en periodieke rapportage schrijven
- Act** Beleid waar nodig bijstellen en bijsturen op maatregelen en doelstellingen; documenten overeenkomstig actualiseren

Figuur 6: Stuurcyclus

De stuurcyclus wordt periodiek doorlopen en alle documenten worden up-to-date gehouden zie de uitwerking voor RVO hieronder.

Figuur 7: PDCA-cyclus van de CO₂- Prestatieladder voor RVO

Een activiteitenbeschrijving van de verschillende fases in de stuurcyclus staat in het onderstaande overzicht.

Activiteit	Op te leveren document
Check	
Emissie inventaris opstellen	Emissie inventaris
Trends beschrijven voor emissie inventaris	Periodieke rapportage
Voortgang reductiemaatregelen controleren	
Effectiviteit communicatie controleren	
Act	
Energie audit verslag actualiseren	Energiebeoordeling
Communicatieplan actualiseren	Communicatieplan
Kwaliteitsmanagement plan actualiseren	Kwaliteitsmanagement plan
Plan	
Directiebeoordeling uitvoeren	Verslag directiebeoordeling
Activiteit	
CO ₂ -managementplan, maatregelen, initiatieven bijstellen	CO ₂ -managementplan
Eventueel: Goedkeuren communicatieplan	Communicatieplan
Eventueel: Goedkeuren kwaliteitsmanagement plan	
Do	
Uitvoeren acties	

Document	Inhoud	Verantwoordelijke	Periodiek actualiseren per
Kwaliteitsmanagement plan	Procedures voor opstellen emissie inventaris	Adviseurs Advies en Regie	jaar
Energiebeoordeling	Inventarisatie energieverbruikers, mogelijke reductiemaatregelen, initiatieven. Check of analyse Meest materiële scope 3 emissies: nog actueel is /zijn de organisatie en de diensten significant veranderd.	Adviseurs Advies en Regie	Jaar
Emissie inventaris	Energiestromen, CO ₂ footprint	Adviseurs Advies en Regie	Half jaar
Communicatie plan	Stakeholderanalyse, communicatie doelen, -planning en -middelen	Communicatie medewerker	Jaar
Periodieke rapportage	Beschrijving trends, voortgang en analyse.	Project team	Half jaar
CO ₂ -managementplan	Reductiemaatregelen, verantwoordelijken hiervoor, deelname aan initiatieven	Projectteam Vaststelling door directie in DT overleg	Jaar
Interne audit	Controle of het systeem en de uitvoering voldoet aan de eisen, identificeren van kansen voor verbetering	Aveco de Bondt (Primum) (2021/2022) IAD (2022/2023 e.v.)	Jaar
Directiebeoordeling (verslag of notulen)	Directiebeoordeling met als input: de periodieke rapportage, de interne audit en de energiebeoordeling, en als output: eventueel bijstellen van het CO ₂ -managementplan	DT overleg	Jaar

Bijlage A – Doelstellingen en bijbehorende maatregelen, met ambitieniveau en planning

Energie reductiedoelstellingen	SKAO Categorie	Planning	Ingeschat reductie effect (ton CO ₂)	Verantwoordelijk
Gemiddeld 2% energiebesparing per jaar voor de rijksgebouwen.				
Verbeteren energielabel kantoren	Hoger dan C	2022-2030	739	DT/Stuurgroep/RVB
Optimalisatie klimaatinstallaties	B	2022-2030	201	DT/Stuurgroep/RVB
Afspraken energieprestatie bij huur	A	2022-2030	Overlap; 1 keer doorgerekend	DT/Stuurgroep/RVB
Feedback energieverbruik gebouwen aan de gebruikers ervan	C	2022-2030	Procesmatig	DT/Stuurgroep/RVB/CDV
Energiebesparende maatregelen door CDV's en RVB > energiescan per gebouw	n.t.b.	2022-2030	Procesmatig	DT/Stuurgroep/RVB/CDV
Benchmarking en optimalisatie energieverbruik	A	2022-2030	Procesmatig	DT/Stuurgroep/RVB/CDV
Erkende Maatregelen	A	2022-2030	Overlap; 1 keer doorgerekend	DT/Stuurgroep/RVB/CDV
Ophef van werkplekken vooral bij minder zuinige kantoren (Assen, Roermond, Zwolle, Den Haag/Centercourt)	n.t.b.	2022-2030	73	DT/Stuurgroep/RVB/CDV
Gasverbruik van alle rijksgebouwen [in 2030] met 30% afgenomen [tov 2019], waarvan 15% tot maart 2023				
Verbeteren energielabel kantoren	C	2022-2030	Zie hierboven	
Optimalisatie klimaatinstallaties	B	2022-2030	Zie hierboven	
Afspraken energieprestatie bij huur	A	2022-2030	Zie hierboven	
Feedback energieverbruik gebouwen aan de gebruikers ervan	C	2022-2030	Zie hierboven	
Erkende Maatregelen	A	2022-2030	Zie hierboven	
Benchmarking en optimalisatie energieverbruik	A	2022-2030	Zie hierboven	
Energiebesparende maatregelen door CDV's en RVB > energiescan per gebouw	n.t.b.	2022-2030	Zie hierboven	
Ophef van werkplekken vooral bij minder zuinige kantoren (Assen, Roermond, Zwolle, Den Haag/Center court)	n.t.b.	2022-2030	Zie hierboven	
Scope 1 doelstellingen				
In 2020 is het wagenpark 20% zero emissie, in 2028 100%.				
Gebruik van hernieuwbare brandstof als vervanging van fossiele brandstof	C	2022-2028	Nog niet van toepassing.	
Aanschaf/lease personenauto's obv CO ₂ emissiemeting uit de praktijk	C	2022-2028	Nog niet van toepassing.	
Registratie ingezette zero-emissie voertuigen (privé en bedrijfsauto's)	n.t.b.	2022-2028	Nog niet van toepassing.	
Gasverbruik van alle rijksgebouwen [in 2030] voor minimaal 50% afkomstig van hernieuwbare bronnen [tov 2019]				
Gebruik duurzame warmte en/of warmtekoude-opslag (WKO)	C	2022-2030	279 70	DT/Stuurgroep/RVB DT/Stuurgroep/RVB
Verwarming met groen gas met NTA 8080 of ISCC certificaat	C	2022-2030		

Scope 2 doelstellingen	SKAO Categorie	Planning	Ingeschat reductie effect (ton CO2)	Verantwoordelijk
Elektriciteit 100% hernieuwbaar in 2030.				
Inkoop groene stroom en/of Nederlandse Garantie Van Oorsprong (GVO)	B	2022-2030	1398	DT/Stuurgroep/RVB
Eigen opwekking hernieuwbare elektriciteit	C	2022-2030	Overlap; 1 keer doorgerekend.	DT/Stuurgroep/RVB
Scope 3 doelstellingen > Business Travel	SKAO Categorie	Planning	Ingeschat reductie effect (ton CO2)	Verantwoordelijk
Voor zakelijke reizen (incl. woon-werk verkeer) in 2030 50% CO₂-reductie t.o.v. 2016				
Terugdringen autogebruik	C	2022-2030	40,14	DT/Stuurgroep
Stimuleren Carpoolen tbv zakelijke reizen	A	2022-2030	16,05	DT/Stuurgroep
Stimuleren Carpoolen tbv woon-werkverkeer	A	2022-2030	17,98	DT/Stuurgroep
Terugdringen personenmobiliteit thuiswerken en teleconferencing	C	2022-2030	58,25	DT/Stuurgroep
Beschikbaar stellen fiets, e-bike, of e-scooter	A	2022-2030	5,18	DT/Stuurgroep
Parkeerbeleid	Hoger dan C	2022-2030	39,35	DT/Stuurgroep
Nieuwe medewerkers	B	2022-2030	Overlap; 1 keer doorgerekend.	DT/Stuurgroep/
Plaatsen laadpalen tbv elektrisch vervoer.	n.t.b.	2022-2030	5,9	
Registratie ingezette zero-emissie voertuigen (privé en bedrijfsauto's)	n.t.b.	2022-2030	Procesmatig.	DT/Stuurgroep/P&O
Stimuleren treingebruik voor lange afstanden	B	2022-2030	Overlap; 1 keer doorgerekend.	DT/Stuurgroep
Hybride werken	n.t.b.	2022-2030	Overlap; 1 keer doorgerekend.	
Opstellen van een toetsingskader tbv stimulering digitale vormen van overleg	n.t.b.	2022-2030	Overlap; 1 keer doorgerekend.	DT/Stuurgroep
Hanteren streefwaarde CO₂-reductie van 25% [door vliegereizen in 2030] t.o.v. 2019				
Stimuleren treingebruik voor lange afstanden	B	2022-2030	96	DT/Stuurgroep
Scope 3 doelstellingen > Overig	SKAO Categorie	Planning	Ingeschat reductie effect (ton CO2)	Verantwoordelijk
Algemeen				
Toepassing gunningvoordeel mbt tot CO ₂ -ambitie bij aanbestedingen mbt diensten	B	2022-2025	n.t.b.	DT/Stuurgroep/RVB
CO ₂ -uitstoot over de levensduur is criterium bij gunning van werken	C	2022-2025	n.t.b.	DT/Stuurgroep/RVB
Mogelijk maken van inzet secundair materiaal en gebruikte componenten	C	2022-2025	n.t.b.	DT/Stuurgroep/RVB
Beleid toepassing MVI-criteria in aanbestedingen	C	2022-2025	n.t.b.	DT/Stuurgroep/RVB
Afval, 60% CO₂-reductie in 2025 ten opzichte van 2019.				
Toepassing gunningsvoordeel mbt. CO ₂ ambitie bij aanbestedingen in de Afval sector	C	2022-2025	n.t.b.	DT/Stuurgroep/Categorie Man.
Inzicht in vermeden CO ₂ als gevolg van de verwerking van afvalstromen	C	2022-2025	Procesmatig	DT/Stuurgroep/Categorie Man.
Realiseren verkoopbaar secundair materiaal	C	2022-2025	Procesmatig	DT/Stuurgroep/Categorie Man.
Inkoop van hulpstoffen – gebruik van secundaire materialen	C	2022-2025	n.t.b.	
Uitvraag voor de toepassing van droge swill	n.t.b.	2022-2025	0,16	DT/Stuurgroep/Categorie Man.
Minder verpakkingsmateriaal bij inkoop	n.t.b.	2022-2025	3,62	DT/Stuurgroep/inkoop
Afval upcyclen - Hogere hergebruikswaarde	n.t.b.	2022-2025	1,10	DT/Stuurgroep/Categorie Man.
ICT, 10% CO₂-reductie in 2025 met betrekking tot de winning, productie en afvalverwerking van hardware 100% CO₂-reductie wat betreft het energiegebruik van datacentra (vergroening)				
Toepassing gunningsvoordeel	C	2022-2025	n.t.b.	DT/Stuurgroep/Categorie

mbt. CO ₂ ambitie bij aanbestedingen in de ICT sector				Man./DICTU
Maatregelen datacentra uit lijst MJA3 voor de ICT-sector	C	2022-2025	n.t.b.	DT/Stuurgroep/Categorie Man./DICTU
Power Usage Effectiveness (PUE) van netwerken, datacenterhardware en telefoniediensten	C	2022-2025	53,08	DT/Stuurgroep/Categorie Man./DICTU
Groene cloud voor virtualisatie ICT-omgeving	C	2022-2025	809,1	DT/Stuurgroep/Categorie Man./DICTU
Inkopen efficiënte hardware	A	2022-2025	52,64	DT/Stuurgroep/Categorie Man./DICTU/IMP
Verlenging levensduur ICT apparatuur	C	2022-2025	82,41	DT/Stuurgroep/Categorie Man./DICTU/IMP RVO
5% CO₂-reductie in 2024 t.o.v. 2019 van de Scope 3 emissies veroorzaakt door woon-werkverkeer en het aanvullend energieverbruik in de huizen van RVO medewerkers als gevolg van 40% thuiswerken (gemiddeld 2 uit 5 dagen).				
Hybride werken	n.t.b.	2022-2024	Overlap; 1 keer doorgerekend	DT/Stuurgroep/Categorie Man./DICTU/IMP RVO/P&O
Opstellen van een toetsingskader tbv stimulering digitale vormen van overleg	n.t.b.	2022-2024	Procesmatig	DT/Stuurgroep/Categorie Man DICTU/IMP RVO/P&O
Vergroenen van de thuiswerkplek	C	2022-2024	n.t.b.	DT/Stuurgroep/Categorie Man./DICTU/IMP RVO/P&O

Bijlage B – Energiebeoordeling

De Energiebeoordeling beschrijft het algemene energieverbruik en meest significante energiestromen binnen RVO (zie footprint figuur 4 & 5). Dit verslag geeft invulling aan eis 2.A.3 van de CO₂-Prestatieladder, wordt elk jaar bijgewerkt en levert input voor het CO₂-Managementplan, in het bijzonder voor de selectie van maatregelen. De meest materiële emissies, zoals bepaald in de energiebeoordeling, zijn gebruikt om de reductiedoelstellingen vorm te geven. Het Plan van Aanpak van de reductiemaatregelen beschrijft welke maatregelen getroffen worden om deze reductiedoelstellingen te behalen binnen de gehele organisatie.

Locatie onderdelen

Tabel 1 geeft een overzicht van de locaties die onder deze Energiebeoordeling worden meegenomen, zoals vastgesteld in de Organisatorische Grenzen.

Tabel 1. Overzicht organisatieonderdelen Energiebeoordeling

Onderdeel	Oppervlak (BVO) [m ²](*)	Type
RVO	2022	
Den Haag: Princes Beatrixlaan 2	35.431	kantoor gebouw
Assen: Mandemaat 3	13.586	(RIJKS)kantoor gebouw
Assen: Schepersmaat 2	5.346	kantoor gebouw
Roermond: Slachthuisstraat 70-71	3.503	(RIJKS)kantoor gebouw
Utrecht: Croeselaan 15	7.695	kantoor gebouw
Utrecht: Graadt van Roggweg 200	5.366	kantoor gebouw
Utrecht: Nijenoord 6	3.389	(RIJKS)kantoor gebouw
Zwolle: Hanzelaan 310	10.540	(RIJKS)kantoor gebouw
Groningen: Liverpoolweg	Niet nader bepaald	datacenter
Groningen: Zernikelaan	Niet nader bepaald	datacenter

*) Bron; Dienst Verlenings Afspraken (DVA's) van Concern Dienst Verleners (CDV's) voor zo ver opgenomen in overeenkomst.

Factoren die het energieverbruik beïnvloeden

In deze Energiebeoordeling wordt het energieverbruik gerelateerd aan factoren die het energieverbruik waarschijnlijk hebben beïnvloed.

Tabel 2. Factoren die energieverbruik beïnvloeden bij RVO

Grootste bijdragers voor energieverbruik	Eenheid	Totale CO ₂ -uitstoot 2022	Totale CO ₂ -uitstoot 2019	Factor van invloed
Elektriciteit gebouwen	[kWh/jaar]	228 ton	4.550 ton	Oppervlakte gebouwen, bedrijfstijden, aantal medewerkers/ gebruikers Grote opslag (GB)
Elektriciteit Datacenter	[kWh/jaar]	775 ton	886 ton	
Aardgas verwarming	[m ³ /jaar]	610 ton	642 ton	Oppervlakte gebouwen, bedrijfstijden, aantal medewerkers/ gebruikers
Stadswarmte	[GJ/jaar]	375 ton	370 ton	
Zakelijke reizen	[km/jaar] en [liter/jaar]	2.354 ton	3.377 ton	Aantal medewerkers/ gebruikers, reisafstand

Energieverbruik en energiegebruikers

Het energieverbruik is vastgesteld op basis van maand- en jaarfacturen en op basis van energieoverzichten van leveranciers. Bij het opstellen hiervan is gebruikgemaakt van de verkregen verbruiksgegevens. Voor de analyse over 2022 is het energieverbruik in 3 categorieën uitgesplitst: Elektriciteit, Verwarming en Zakelijk Verkeer.

De CO₂-uitstoot van RVO is in 2022 met 58% afgenomen van 13.585 ton naar 5.659 ton. In Tabel 2 is voor alle factoren een (dalende) trend te zien, waarbij elektriciteit gebouwen de sterkste (daling) laat zien, namelijk van 95%. Het aardgasverbruik is het minst sterk gedaald ten opzichte van 2019. Voor deze factor is een daling van -1% genoteerd.

Elektriciteitsverbruik panden

Tabel 3. Jaarverbruik 2022 – Elektriciteit

Energiestroom	Eenheid	Jaarverbruik 2022	Aandeel in totaal elektriciteitsverbruik	Aandeel in totale CO ₂ -footprint	Jaarverbruik 2019	Aandeel in totaal elektriciteitsverbruik	Aandeel in totale CO ₂ -footprint	Toelichting
Elektriciteit (RVO)								
Den Haag: Princes Beatrixlaan 2	kWh	3.356.379,55	47,8%	0,5%	4.672.533,56	52,8%	22,3%	Gedeeltelijk groene stroom
Assen: Mandemaat 3		644.540,64	9,2%	0%	906.552,22	10,2%	4,3%	Groene stroom
Assen: Schepersmaat 2		376.846,75	5,4%	3,5%	435.720,60	4,9%	2,1%	Grijze stroom
Roermond: Slachthuisstraat 70-71		78.201,20	1,1%	0%	118.719,02	1,3%	0,6%	Groene stroom
Utrecht: Croeselaan 15		474.288,17	6,8%	0%	626.047,61	7,1%	3,0%	Groene stroom
Utrecht: Graadt van Roggweg 200		40.000,00	0,6%	0%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Groene stroom
Utrecht: Nijenoord 6		180.043,16	2,6%	0%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Groene stroom
Zwolle: Hanzelaan 310		353.502,40	5,0%	0%	476.560,03	5,4%	0%	Groene stroom
Groningen: Liverpoolweg(Data center)		640.875,00	9,1%	5,9%	542.988,00	6,1%	2,6%	Grijze stroom voor CO2PL
Groningen: Zernikelaan(Data center)	841.722,00	12,0%	7,8%	821.415,00	9,3%	3,9%	Grijze stroom voor CO2PL	

RVO heeft een gezamenlijk elektriciteitsverbruik van 7.018 MWh. Het elektriciteitsverbruik komt voort uit het laten functioneren van installaties, apparaten en datacenters in de RVO-panden. Het verbruik van RVO levert ook in 2022 met haar panden en het BVO een significante bijdrage aan de totale uitstoot van RVO op het gebied van elektriciteit. In Tabel 3 is te zien dat het elektriciteitsverbruik in 2022 is afgenomen.

Er wordt door RVO gebruikgemaakt van groene stroom. Hierdoor is de footprint op het gebied van elektriciteitsverbruik al sterk teruggebracht. RVO is voornemens om het energieverbruik verder terug te brengen door meer groene stroom in te kopen, apparaten uit te zetten of op energiestand en te kiezen voor energiezuinige apparaten bij vervanging.

Verwarming panden

Tabel 4. Jaarverbruik 2020 – Verwarming aardgas

Aardgas	Eenheid	Jaarverbruik 2022	Aandeel in totaal verbruik aardgas	Aandeel in totale footprint	Jaarverbruik 2019	Aandeel in totaal verbruik aardgas	Aandeel in totale footprint	Toelichting
Aardgas (RVO)								
Assen: Mandemaat 3	m ³	145.374,21	53,3%	5,4%	150.197,20.	54,6%	2,1%	Hier vindt een renovatie, nieuwbouw plaats per 2026 gasloos
Assen: Schepersmaat 2		44.859,63	16,5%	1,7%	43.954,68	16,0%	0,6%	Tijdelijke huisvesting geen aanpassingen gepland(huur tot oplevering locatie Mandemaat 3)
Zwolle: Hanzelaan 310		69.048,63	25,3%	2,5%	49.345,28	17,9%	0,7%	Hier vindt een renovatie, medio 2025 plaats naar gasloos.
Roermond: Slachthuisstraat 70-71		10.659,27	3,9%	0,4%	31.424,48	11,4%	0,4%	Hier ligt ook plan voor verduurzamingsaanpassingen

Tabel 5. Jaarverbruik – Stadswarmte

Stadswarmte	Eenheid	Jaarverbruik 2022	Aandeel in totaal verbruik stadswarmte	Aandeel in totale CO ₂ -footprint	Jaarverbruik 2019	Aandeel in totaal verbruik stadswarmte	Aandeel in totale CO ₂ -footprint	Toelichting
Stadswarmte (RVO)								
Den Haag: Princes Beatrixlaan 2	GJ	10.331,60	75,2%	4,9%	8.588,42	83,6%	2,3%	
Utrecht: Croeselaan 15		3.407,00	24,8%	1,6%	1.689,43	16,4%	0,4%	
Utrecht: Graadt van Roggweg 200		239,00	1,7%	0,1%	nvt	nvt	nvt	Vanaf december 2022 in gebruik

RVO maakt voor een deel van de panden gebruik van aardgas en in beperkte mate gebruik van stadswarmte. De panden in gebruik bij RVO liggen verspreid door Nederland, met ieder gebied zijn eigen mogelijkheden tot verwarmen. Aardgas heeft in 2022 een aandeel van 10,8% in de footprint. Het verbruik van de locaties van RVO is in 2022 gestegen.

Stadswarmte beslaat in 2022 6,6% van de totale CO₂-uitstoot. Er wordt op 2 locaties gebruik gemaakt van stadswarmte.

Voor het berekenen van de CO₂-uitstoot van stadswarmte gebruiken we de landelijk vastgestelde conversiefactoren voor stadswarmte (in gram CO₂/GJ per warmtebron) van www.co2emissiefactoren.nl.

Zakelijk verkeer

Tabel 6. Jaarverbruik 2020 – Zakelijk Verkeer: Privéauto's, OV kilometers en Vlieggreizen

Zakelijk verkeer	Eenheid	Jaarverbruik 2022	Aandeel in footprint	Jaarverbruik 2019	Aandeel in footprint	Toelichting
Privéauto's (RVO)						
RVO	km	4.197.745,33	14,3%	10.074.845,21	16,3%	
Zakelijke OV kilometers						
RVO	km	5.734.574,06	0,5%	11.131.545,29	1,0%	NS-treinenrijden op 100 % groene energie
Zakelijke vlieggreizen (EZK)						
vlucht <700 km	km	86.993,00	0,4%	96.399,33	0,2%	
vlucht 700-2500 km		897.669,00	2,7%	1.011.437,12	1,5%	
vlucht >2500 km		10.845.447,00	30%	17.939.308,64	19%	

In totaal is zakelijk verkeer verantwoordelijk voor 48% van de totale CO₂-uitstoot, waarvan vlieggreizen de hoogste bijdrage levert aan de footprint met 33%. In 2019 waren de zakelijke vlieggreizen verantwoordelijk voor een groot deel van de uitstoot en nu na corona neemt dit weer snel toe.

Er wordt hierna dieper ingegaan op het eigen wagenpark en de vlieggreizen. Daarnaast wordt binnen het zakelijk verkeer ook onderscheid gemaakt tussen kilometers gemaakt met het openbaar vervoer en gedeclareerde kilometers met privéauto's.

Deze categorieën zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor minder dan 15% van de uitstoot.

Met betrekking tot de gedeclareerde privé kilometers (7,9%) is dit ten opzichte van 2019 een stijging. Informatie over het type auto en brandstofverbruik onbekend. Er worden veel kilometers met het openbaar vervoer gereisd, maar deze zorgen voor een relatief lage uitstoot. De conversiefactor voor kilometer per NS-trein is namelijk nul, maar daarnaast wordt ook met de bus, tram en internationale trein gereisd waar andere conversiefactoren voor gelden.

Vlieggreizen

Waar de vlieggreizen in 2019 nog verantwoordelijk waren voor 21% van de uitstoot is dat in 2022 toegenomen naar 33% (voornamelijk omdat elektriciteit door vergroening is afgenomen). De vlieggreizen zijn daarmee gestegen van plek 2 naar plek 1 als vervuilende factor. De grootste afname heeft plaatsgevonden bij de categorie vluchten > 2.500 kilometer. Alternatieven zoals treinreizen en videoconferencing moeten de vliegkilometers in de toekomst verder verlagen.

Bijlage C: Onderbouwing ambitieniveau

Vanuit de CO₂-Prestatieladder dient een organisatie haar ambitieniveau te onderbouwen, zowel in het licht van de eigen organisatie als in het licht van sectorgenoten.

De basis voor verduurzaming bij ministeries is het Klimaatakkoord, waarin de doelstelling voor een klimaatneutrale bedrijfsvoering 2030 is opgenomen. Ten opzichte van deze ambitie is RVO ambitieuzer.

Ministeries zo ook EZK voeren CO2PL op niveau 3 en RVO acteert reeds op niveau 4 en streeft naar niveau 5 (vanaf 4 wordt naast de bedrijfsvoering ook beleid voor de keten opgesteld).

Een aantal ministeries met een certificering voor niveau 3 is de klim naar trede 4 aan het voorbereiden. In 2021 behaalden EZK/LNV hun certificaat op niveau 3 van die ladder. RVO loopt binnen EZK voorop en is als enige dienstonderdeel gecertificeerd op niveau 4 en is daarmee te kwalificeren als koploper. Alleen het Ministerie van IenW loopt nog verder voorop en zit op het hoogste niveau (5).

Vergelijking met sectorgenoten

Er zijn inmiddels diverse ministeries gecertificeerd volgens de CO₂-Prestatieladder, waardoor een vergelijking met deze organisaties goed is te maken tot niveau 3 op de ladder (zie tabel).

De meeste overheden hebben de inkoop van groene stroom benoemd als één van de maatregelen die een grote bijdrage levert aan de totale reductiedoelstelling.

Wij hebben ook voor RVO deze maatregel al geïmplementeerd, wat maakt dat de omvang van de reductiedoelstelling niet goed vergelijkbaar is met andere overheden.

Onze ambitie, 100% reductie in 11 jaar tijd, is qua omvang vergelijkbaar met het Ministerie van IenW. Dat ministerie houdt een periode van 11 jaar aan voor eenzelfde reductie om over te schakelen van grijze naar groene stroom.

Los van de omvang van de reductiedoelstelling en het toepassen van groene stroom valt op dat de andere ministeries over het algemeen met dezelfde maatregelen bezig zijn: verduurzaming van panden door erkende maatregelen, verbeteren van isolatie en het verhogen van labels, het toepassen van LED-verlichting, het overstappen naar een duurzamer en/of elektrisch wagenpark en stimuleren van andere vormen van vervoer.

Over het algemeen lijken onze maatregelen en het tempo waarmee deze worden doorgevoerd in de pas te lopen met de andere al gecertificeerde overheden, met hier en daar kleine accentverschillen.

Het is niet verwonderlijk dat het ambitieniveau van de al gecertificeerde ministeries relatief hoog ligt. Zij willen een voorbeeldrol spelen en lopen daarmee voorop.

Eigen organisatie

Veel 'laaghangend fruit'-maatregelen zijn binnen RVO al genomen. In de grote categorieën van uitstoot, namelijk de panden zijn al stappen gezet op het gebied van verduurzaming. Zo is er al groene stroom voor de meeste panden en wordt waar mogelijk stadsverwarming toegepast.

Verdere verduurzaming is met name bij de vele panden een uitdaging. Vanwege de benodigde investeringen, de planning van grootschalige renovaties en gebrek aan capaciteit voor de uitvoering zullen verdere energiebesparende maatregelen tijd kosten om door te voeren en tot kleinere reductiepercentages leiden dan het laaghangende fruit. Wel zijn renovatie/herbouw gepland.

Ambitieniveau t.a.v. de Maatregellijst

Vanuit de SKAO maatregellijst is de inzet van de maatregelen als volgt:

Thema vastgoed:

- 3 maatregelen van categorie A,
- 3 maatregelen van categorie B,
- 8 maatregelen van categorie C.

Thema mobiliteit:

- 4 maatregelen van categorie A,
- 5 maatregelen van categorie B,
- 16 maatregelen van categorie C.

Thema ICT:

- 1 maatregel van categorie A,
- 1 maatregel van categorie B,
- 8 maatregelen van categorie C.

Thema Afval:

- 1 maatregel van categorie A,
- 1 maatregel van categorie B,
- 7 maatregelen van categorie C.

Thema Hybride werken:

- maatregel van categorie A,
- 1 maatregel van categorie B,
- 4 maatregelen van categorie C.

Voor alle thema-onderdelen is te zien dat RVO inzet op maatregelen die behoren tot de meest ambitieuze categorie. Daarmee is RVO te kwalificeren als ambitieus.

Overzicht doelen andere overheden

Type	Naam	Doelen
Ministerie	IenW(niveau 5)	In 2024 40% reductie ten opzichte van 2009 Ambitie om in 2030 energie- en klimaatneutraal te zijn, maar grote kans dat dit niet haalbaar is ivm de Rijksrederij, in ieder geval energieneutraliteit niet Halvering van zakelijke reizen in 2025 ipv. 2030
Ministerie	BZK(niveau 3)	Rijksbrede ambities en doelen volgen Ontwikkelen aanpak vliegen 2028 zero-emissie, we kijken of we kunnen versnellen
Ministerie	EZK/LNV(niveau 3)	Een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030
Ministerie	OCW(niveau 3)	Een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030
Ministerie	SZW(niveau 3)	Een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030
Ministerie	VWS(niveau 3)	Een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030
Provincie	Gelderland (niveau 5)	80% klimaatneutraal in 2030 Wagenpark in 2025 CO ₂ -neutraal voor zover mogelijk

Bijlage D: Transparantie: communicatie

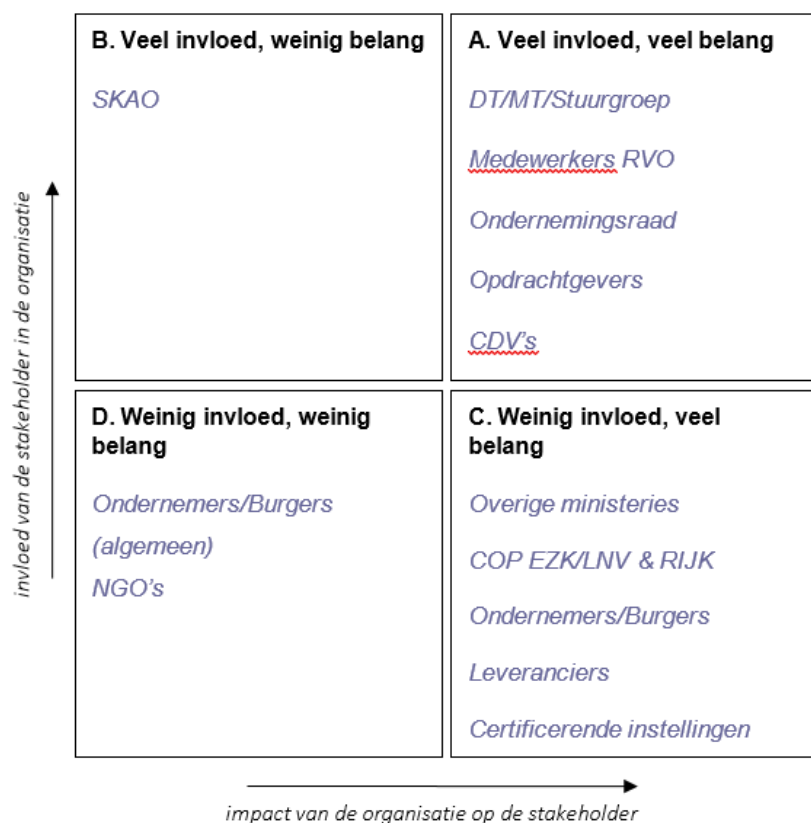
Communicatieplan

In dit hoofdstuk worden de communicatiedoelstellingen, de interne en externe doelgroepen, de interne en externe communicatiemiddelen uitgelegd. Dit hoofdstuk is geschreven met als focus om CO₂-reductiedoelen en de voortgang hiervan te communiceren naar de relevante stakeholdergroepen.

De CO₂-communicatie moet bijdragen tot bewustwording (kennis), veranderings-bereidheid (houding) en vermindering (gedrag). En daarnaast zorgen voor inzicht voor alle stakeholders en derden. Bij de interne doelgroepen moet duidelijk zijn:

- wat de ambities inhouden
- dat sprake is van belangrijke en noodzakelijke ambities en reductiemaatregelen én
- dat alle aangekondigde reductiemaatregelen niet vrijblijvend zijn, maar dat er altijd een inspanningsverplichting geldt voor de medewerkers die dit betreft.

In onderstaand schema is aangegeven welke partijen – intern en extern – belang hebben bij de uitvoering van de CO₂-prestatieladder. Het schema is verdeeld in vier kwadranten, zodat er onderscheid kan worden gemaakt tussen stakeholders die veel of weinig belang hebben bij de zaken die RVO onderneemt, en stakeholders die veel of weinig invloed hebben op het beleid van RVO.

Figuur 1 Partijen – intern en extern – belang

Groep A

Deze groep heeft veel invloed op en veel belang in het beleid dat gevoerd wordt, en is dan ook de belangrijkste groep stakeholders. Zij zullen overal van op de hoogte gehouden dienen te worden en geraadpleegd waar nodig.

- DT/MT, SDG Stuurgroep, OR en medewerkers behoren tot de belangrijkste groep stakeholders aangezien het energiebeleid van invloed is op hun dagelijkse werkomgeving. Zij hebben veel invloed op het beleid omdat zij degenen zijn die het beleid uitvoeren en daarnaast met ideeën van de werkvloer dienen te komen.
- Opdrachtgevers – waaronder EZK, LNV, BZ – hebben veel belang bij de CO₂-reductie ambitie, aangezien een hoge ambitie ook kan uitstralen naar deze opdrachtgevers. De invloed is ook hoog aangezien zij eisen kunnen stellen in de opdrachtverlening.
- Concern Dienst Verleners (CDV's) is het aanspreekpunt voor de facilitaire dienstverlening bij RVO.

Groep B

In algemene zin hebben de stakeholders in deze groep veel invloed maar weinig belang en zullen daarom geïnformeerd gehouden moeten worden. Wanneer er een goede relatie bestaat met de partijen uit deze groep kunnen zij hun invloed in positieve zin aanwenden.

- Stichting Klimaatvriendelijke Aanbesteden en Ondernemen (SKAO) heeft veel invloed op het CO₂-beleid van de organisatie aangezien deze stichting eigenaar is van de CO₂-Prestatieladder. Het belang in de individuele organisatie is klein, zij stellen meer belang in de groep bedrijven die een ladderbeoordeling ondergaat/heeft ondergaan.

Groep C

De groep die weinig invloed maar veel belang heeft in het energiebeleid en de reductiedoelstellingen is de grootste groep. Omdat ze niet veel invloed hebben zullen deze niet geraadpleegd hoeven te worden bij het maken van beslissingen, maar ze zullen wel tevreden moeten zijn over gedrag(voorbeeld).

- Overige ministeries, Community of Practices (CoP) EZK/LNV en CoP Rijk
- Ondernemers en burgers zijn zeer geïnteresseerd in de mate waarop RVO scoort op de CO₂-Prestatieladder. Het kan namelijk voor hen een behoorlijk voordeel opleveren bij stellen van voorwaarden voor oa. ondersteuning(subsidies).
- Leveranciers zijn betrokken bij het CO₂-beleid omdat deze in kan houden dat een groot deel van de leveranciers ook hun CO₂-footprint moet aanleveren. Dit zal ook in de MVI-inkoopeisen komen te staan. Dit betekent dat de mogelijkheid van zaken doen onder druk komt te staan wanneer een leverancier hier niets van wil weten. De meeste vaste leveranciers zijn echter goed gestemd over de reductie van CO₂-uitstoot en willen er graag aan meewerken.
- Certificerende instellingen hebben er belang bij dat er goed gewerkt wordt aan het energiebeleid, en dat er ambitie is om op de CO₂-Prestatieladder te scoren.

Groep D

Deze groep heeft weinig invloed maar ook weinig belang en zal dus de minste aandacht verdienen. Wel kan deze groep geïnformeerd kunnen blijven via algemene middelen zoals de website of een nieuwsbrief.

- De ondernemers in wier invloedssfeer RVO ligt, maar die nog geen gebruikmaken van de faciliteiten/programma's die RVO biedt, zijn over het algemeen geïnteresseerd in de prestaties van RVO op duurzaamheidsgebied, maar ze zullen niet bovengemiddeld geïnteresseerd zijn in de precieze score van RVO op de CO₂-Prestatieladder.
- Voor non-gouvernementele organisaties geldt hetzelfde als voor overheden. Deze zijn meer geïnteresseerd in algemene trends of uitzonderlijke innovaties.

Interne belanghebbenden

Hieronder wordt weergegeven wie de belangrijkste stakeholders binnen de organisatie zijn, op welke wijze er wordt gecommuniceerd met deze doelgroep en wat het doel is van de communicatiemomenten.

INTERNE STAKEHOLDERS	COMMUNICATIEMIDDELEN	DOEL
Medewerkers	<ul style="list-style-type: none">• Intranet• Teamoverleggen en presentatie(s)• Duurzaamheidsacties organisatie• (Duurzaamheids) Ambassadeurs	Informeren over de wijze waarop RVO omgaat met het reduceren van CO ₂ .
CO₂-Projectteam, Kernteam CO₂PL, EZK/RVO, Team Verduurzaming Bedrijfsvoering, Stuurgroep SDG	<ul style="list-style-type: none">• Bijeenkomsten• Presentatie(s)• Bijeenkomsten	Op de hoogte houden van de voortgang en taken en verantwoordelijkheden beleggen. Afstemming over de te nemen maatregelen en CO ₂ -doelstellingen incl. voortgang.

	<ul style="list-style-type: none"> • Presentatie(S)/overleg 	
DT/MT	<ul style="list-style-type: none"> • Presentatie(S)/DT en MT overleg • Intranet 	Afstemming/vaststelling van de te nemen maatregelen en CO ₂ -doelstelling incl. voortgang.
COP EZK/LNV & COP RIJK	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg • Intranet • Presentatie 	Op de hoogte houden van de voortgang en kennisdeling.
OR	Overleg/Presentatie	Informeren over de wijze waarop RVO omgaat met het reduceren van CO ₂ . Op de hoogte houden van de voortgang en waar nodig afstemmen van maatregelen.

Tabel 1 Belangrijkste stakeholders

Het algemene doel van interne communicatie is om bewustwording in alle lagen van de organisatie te creëren en hen te betrekken bij de uitvoer. Alle medewerkers kunnen namelijk bijdragen als het gaat om CO₂-reductie. Zowel het DT als MT worden betrokken bij de besluitvorming over de te nemen reductiemaatregelen, de voortgang van de CO₂-reductie en andere hoofdzaken van het CO₂-reductiebeleid.

Intern:

- Medewerkers informeren over de CO₂-footprint van onze organisatie, de CO₂-reductiedoelstellingen;
- Vergroten van het inzicht van medewerkers in het onderwerp CO₂. Wat doet RVO allemaal op dit gebied en waar willen we naar toe?
- Medewerkers informeren over de maatregelen en activiteiten die RVO onderneemt om haar CO₂-uitstoot te reduceren;
- Medewerkers informeren welke individuele en collectieve bijdrage men kan leveren aan het energiebeleid en de CO₂-reductiedoelstellingen;
- Medewerkers informeren over de voortgang van de CO₂-footprint en de CO₂-reductiedoelstellingen.

Communicatieplan intern

BOODSCHAP	VERANTWOORDELIJKE EN UITVOERDER	MIDDELEN	FREQUENTIE	PLANNING	DOELSTELLING
CO₂-footprint	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider	Intranet, meetings	Halfjaarlijks	maart, oktober	Bekendheid van de CO ₂ footprint intern en extern vergroten.
CO₂-reductiedoelstellingen en maatregelen	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider	Intranet, meetings	Halfjaarlijks	maart, oktober	Bekendheid van de doelstelling en maatregelen onder externe partijen vergroten.
Voortgang CO₂-reductie scope 1,2 en 3	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider	Intranet, meetings	Halfjaarlijks	maart, oktober	Betrokkenheid medewerkers stimuleren en medewerkers aanzetten tot CO ₂ -reductie.
CO₂-reductietips, huidig energiegebruik en trends	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider/Ambassadeurs	Intranet, meetings	Halfjaarlijks	maart, oktober	Betrokkenheid externe belanghebbenden stimuleren.

Tabel 2 Communicatieplan intern

Externe belanghebbenden

Hieronder worden de externe stakeholders benoemd. Dit zijn partijen die belang hebben bij reductie van CO₂ en energie binnen de organisatie. Tevens zijn het potentiële partners om mee samen te werken aan CO₂-reductie.

EXTERNE STAKEHOLDERS	COMMUNICATIEMIDDELEN	DOEL
Ministeries	Social media/website	Door als organisatie het goede voorbeeld te laten zien, draagt dit bij stimulatie te verduurzamen. Kennis uitwisselen met andere overheden en organisaties. Andere overheidsdiensten stimuleren om te gaan werken met de CO ₂ PL ketengericht (niveau 4).
Concern Dienstverleners	Social media/website Contracten	Door als organisatie het goede voorbeeld te laten zien, draagt dit bij aan de verduurzaming van de bedrijfsvoering.
Leveranciers/Categoriemanagers	Social media/website Aanbestedingen	De CO ₂ PL wordt al als inkoopinstrument gebruikt bij de GWW sector en MVI inkopen. Daarnaast kunnen externe stakeholders het CO ₂ -beleid van de overheid inzien via de website.
Ondernemers/Burgers	Social media/website	Door als organisatie het goede voorbeeld te laten zien, draagt dit bij aan de verduurzaming inzet van de markt.

Tabel 3 Externe stakeholders

Communicatieplan extern

BOODSCHAP	VERANTWOORDELIJKE EN UITVOERDER	MIDDELEN	FREQUENTIE	PLANNING	DOELSTELLING
CO₂-footprint	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider	Website	Halfjaarlijks	maart, oktober	Bekendheid van de CO ₂ -footprint intern en extern vergroten.
CO₂-reductiedoelstellingen en maatregelen	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider	Website	Halfjaarlijks	maart, oktober	Bekendheid van de doelstelling en maatregelen onder externe partijen vergroten.
Voortgang CO₂-reductie scope 1, 2 en 3	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider	Website	Halfjaarlijks	maart, oktober	Betrokkenheid medewerkers stimuleren en medewerkers aanzetten tot CO ₂ -reductie.
CO₂-reductietips, huidig energiegebruik en trends	Duurzaamheid coördinator/ CO ₂ PL projectleider/Ambassadeurs	Website	Halfjaarlijks	maart, oktober	Betrokkenheid externe belanghebbenden stimuleren.

Tabel 4 Communicatieplan extern

Extern:

- Stakeholders informeren over de RVO CO₂-footprint en de CO₂-reductiedoelstellingen;
- Stakeholders informeren over de maatregelen en activiteiten die RVO onderneemt om haar CO₂-uitstoot te reduceren;
- Stakeholders informeren over de voortgang van de CO₂-reductiedoelstellingen en de daaraan gelieerde acties;
- Stakeholders informeren over- en betrekken bij de ontwikkelingen van RVO op het gebied van CO₂ en energie;
- Stakeholders betrekken bij sectorinitiatieven;
- Het jaarlijks bijwerken maatregelenlijst SKAO-site.

Openbaar

Op www.rvo.nl zullen de publicaties, zoals het CO₂-Managementplan vindbaar zijn via [Onze duurzame bedrijfsvoering | RVO.nl | Rijksdienst](#).

Colofon

Projectleider; Chris Steensma
Contactpersoon; Chris Steensma Adviseur Duurzame Bedrijfsvoering
Feikje Krikke Duurzaamheid coördinator RVO
Team; Duurzaam RVO
Feikje.krikke@rvo.nl FIFZ | Advies & Regie Utrecht
Chris.steensma@rvo.nl FIFZ | Advies & Regie Utrecht

Auteurs/samenstellers; Chris Steensma, Hylke Hoogland

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31(0) 88 042 42 42
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van de ministeries
Economische Zaken en Klimaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | Mei 2023

Publicatienummer:

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

